

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogika a psychologie

**Studijní
program:** Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

Výuka dějin umění formou dramatické
výchovy na středních uměleckých školách

Instruction of art history trough dramatic
education at art grammar school

Bakalářská práce: 09-FP-KPP-73

Autor:

Eva Minčáková

Podpis:

.....

**Vedoucí
práce:** MgA Ivana Honsnejmanová

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
55	12	0	1	19	5

V Liberci dne 23.6.2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Eva Minčáková

adresa: Barákova 1041, Hořice 508 01

studijní obor (kombinace): Pedagogika volného času

Název BP: Výuka dějin umění formou dramatické výchovy na středních uměleckých školách

Název BP v angličtině: Instruction of art history through dramatic education at art grammar schools

Vedoucí práce: BcA Ivana Honsnejmanová

Konzultant:

Termín odevzdání: květen 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 16.4.2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): EVA MINČÁKOVÁ

Datum:

9. 12. 2009

Podpis:

Minčáková

Název BP:	Výuka dějin umění formou dramatické výchovy na středních uměleckých školách
Vedoucí práce:	BcA Ivana Honsnejmanová
Cíl:	Ověřit si, že dramatická výchova může být dobře zvolenou metodou pro výuku dějin umění na středních školách
Požadavky:	Vytvoření přípravy na hodinu Nastudování RVP pro střední školy Seznámení se s obsahem předmětu dějin umění na umělecké škole v Hořicích Náslech hodin v Hořicích
Metody:	Dotazník Vyhodnocování
Literatura:	VALENTA, J.; Metody a techniky dramatické výchovy. Praha: agentura Strom, 1997. ISBN 80-901954-1-5 READ, H.; Výchova uměním. Praha: Odeon, 1967 MACHKOVÁ, E.; Metodika dramatické výchovy-zásobník dramatických her a improvizací. Praha-Ústí nad Orlicí. Artama, 1993. ISBN 80-7068-041-5 BLÁHOVÁ, K.; Uvedení do systému školní dramatiky. Praha: Ikarus, 1996. ISBN 80-7068-070-9 RVP pro střední školy

Čestné prohlášení

Název práce: **Výuka dějin umění formou dramatické výchovy na středních uměleckých školách**

Jméno a příjmení autora: Eva Minčáková

Osobní číslo: P07000106

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 23.06.2011	Podpis:
	Eva Minčáková

Poděkování

Děkuji vedoucí práce MgA. Ivaně Honsnejmanové za odborné vedení a rady.

Dále bych chtěla poděkovat mé rodině a přátelům za psychickou podporu, klidné prostředí a za spoustu trpělivosti.

Také nesmím zapomenout na kolegyni Mgr. Hanu Zahradníkovou, která i ve svém volném čase, kterého má nedostatek, si vždycky našla chvíli na to, aby mi pomohla a poradila. Budu ji za její pomoc ještě hodně dlouho vděčná.

Zároveň bych chtěla poděkovat mé učitelce dramatické výchovy, Štěpánce Fléglové, která mi také pomohla a poradila.

Anotace

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit dva výukové programy pro střední uměleckou školu. Pro realizaci tématu renesance z předmětu dějiny umění byla zvolena dramatická výchova jako hlavní metoda výchovně vzdělávací práce. Bakalářská práce je členěná do dvou částí. První teoretická část se zabývá potřebnými východisky pro vznik lekcí, druhá praktická část realizací a evaluací. V závěru reflektuji vhodnost dramatické výchovy jako metodu výuky esteticko-výchovných předmětů na středních uměleckých školách.

Klíčová slova:

Dramatická výchova

Školní vzdělávací program

Dějiny umění

Reflexe

Metoda

Annotation

The aim of this bachelor thesis was to develop two teaching programs for secondary art schools. For the realization of the topic renaissance from the subject art history, drama training was chosen as the main method of the educational work. Bachelor thesis is divided into two parts. The first theoretical part deals with necessary basis for the creation of lessons, the second practical part deals with realization and evaluation of that. In the conclusion there is reflected the suitability of drama training as a method of teaching aesthetic-education subjects at secondary art schools.

Key words:

Drama training

School education program

Art history

Reflection

Method

Obsah:

Obsah:	8
1. Úvod.....	9
2. Střední umělecká škola v Liberci s.r.o. a výuka dějin umění.....	10
2.1. Charakteristika školy	10
2.2. Dějiny umění na střední umělecké škole v Liberci s.r.o. podle ŠVP pro obor 82-41-M/05 Grafický design.....	11
2.2.1. Charakteristika dějin umění	11
2.2.2. Přínos předmětu k rozvoji klíčových kompetencí	13
3. Vymezení věkové kategorie studentů středních škol	14
3.1. Období dospívání – adolescence	14
3.1.1. Dospívání z pohledu různých teorií	14
3.1.2. Dělení adolescence do 2 fází	14
3.1.3. Vývoj poznávacích procesů	15
3.1.4. Vztah k výuce a školní práci	16
4. Využití dramatické výchovy jako metody vyučování.....	17
4.1. Co je dramatická výchova?	17
4.2. Historie dramatické výchovy	18
4.3. Podoba dramatické výchovy ve škole	19
4.4. Metody dramatické výchovy	19
4.5. Co není dramatická výchova	20
4.6. Řídící role pedagoga dramatické výchovy.....	21
5. Návrh a realizace dvou lekcí dějin umění	23
5.1. Renesance- Známé osobnosti a jejich díla	23
5.2. Leonardo Da Vinci a Dáma s hranostajem	37
6. Závěr	53

1. Úvod

Po celou dobu základní školy jsem chodila na výtvarný a dramatický kroužek. Tyto oblasti mě velice zajímají a když jsem se rozhodovala, jakou práci psát, tak jsem chtěla propojit tyto dva umělecké obory. Proto jsem se rozhodla vytvořit a zrealizovat program, který bude určen pro střední uměleckou školu a hlavní metodou vyučování bude dramatická výchova.

Na středních školách dramatická výchova, jako metoda, nebývá ve značné míře používána. Ale ze své praxe vím, že dramatická výchova, jako metoda, která staví na učení zkušeností a na vyzkoušení různých modelových situací v bezpečném prostředí, je pro studenty velmi přínosná a zajímavá.

Cílem předkládané bakalářské práce je ověření, zda dramatická výchova může být dobře zvolenou metodou pro výuku dějin umění na středních školách. V první řadě považuji za nezbytné shrnout dosavadní poznatky o dramatické výchově a formách její výuky. Na základě získaných poznatků bude v bakalářské práci podán a zrealizován návrh pro již zmíněnou výuku dějin umění. Závěrečná část obsahuje evaluaci programů a jejich výsledky.

2. Střední umělecká škola v Liberci s.r.o. a výuka dějin umění

2.1. Charakteristika školy

Střední umělecké školy jsou druhem středních odborných škol v České republice. Poskytují úplné střední odborné vzdělání, zakončené maturitní zkouškou, vzdělání tříleté s výučním listem nebo pouze dvouleté střední vzdělání. Tyto školy může zřizovat stát, kraj, obec, církev nebo soukromá osoba.

Ve velké míře vznikají v místech, která mají nějakou tradici umělecké nebo řemeslné výroby. Když bychom dali příklad, tak v Hořicích, ve městě kamenné krásy, je Střední průmyslová škola kamenická a sochařská, kde se výuka zaměřuje na těžbu a zpracování kamene a na kamenosochařství. Dalším příkladem může být Kamenický Šenov, kde se nachází nejstarší sklářská škola v Evropě. A v neposlední řadě Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola v Turnově se zaměřením na broušení drahých kamenů a zlatnictví.

Škola, na kterou jsem se zaměřila, je Střední umělecká škola v Liberci s.r.o. se studijním oborem: 82-41 Výtvarná a uměleckořemeslná tvorba

a studijním kódem 82-41-M/05 Grafický design a 82-41-M/02 Užitá fotografie a média.

Délka studia na této škole je 4 roky, ukončené maturitní zkouškou. Celkový počet studentů je devadesát ve věku 15-19 let, z toho 58 dívek a 32 chlapců. Pedagogických pracovníků je zde 15 a učebny 4.

Ve výuce všeobecných předmětů je zde kladen důraz především na maturitní předměty, český jazyk, anglický jazyk, společenskovední nebo informačně technický základ. Ve výuce odborných předmětů musí studenti zvládnout různé výtvarné techniky, jako jsou kresba, malba, modelování a další. Během roku jezdí na výtvarný kurz do plenéru a podle financí organizují jazykové zájezdy do Anglie nebo jezdí do galerií po České republice. Škola má své vlastní grafické studio, kde se studenti

naučí pracovat a učit se vést firmu, komunikovat se zákazníky apod. Pokud se zde osvědčí, dostanou potvrzení o dvouleté praxi v této firmě.

2.2. Dějiny umění na střední umělecké škole v Liberci s.r.o. podle ŠVP pro obor 82-41-M/05 Grafický design

Tento školní vzdělávací program (dále už jen ŠVP), je přímo určený pro střední uměleckou školu v Liberci s.r.o. Tato umělecká škola je zaměřena na tyto obory: propagační výtvarnictví, grafický design a užitou fotografii a média. Předmět dějiny umění je celoročně pro všechny třídy 12 hodin týdně.

Cílem tohoto předmětu je seznámit studenta s historií, vývojem společnosti a uměním od pravěku po současnost. Tento předmět je krom slovního výkladu prokládán i obrazovou reprodukcí z výtvarných knih, videoprojekcí apod. Součástí výuky je návštěva muzeí, galerií a dalších podobných akcí, které se týkají daného tématu.

2.2.1. Charakteristika dějin umění

Patří mezi humanistické a společensko – historické disciplíny. Jeho předmětem je výzkum dějin výtvarně uměleckých děl od raně křesťanské doby po současnost. Tento předmět se vyskytuje ve specializaci studia architektury, sochařství, malířství, grafického umění, fotografie a v užitém umění.

Mezi úlohy oboru „dějiny umění“ patří analýza uměleckého díla- jeho stylové zařazení, datování, určení jeho topografického původu, identita jeho tvůrce, ikonografie (rozpoznání jeho obsahu), ikonologie (rozpoznání jeho obsahového významu) a názorného charakteru a nakonec rekonstrukce uměleckého díla v jeho původním kontextu. Ke kontextu uměleckého díla se dostaneme studiem jeho funkce a nebo naopak můžeme sledovat jeho vazby psychologického, sociologického nebo receptivního charakteru.

Dějiny se zabývají také materiálem, z něhož je umělecké dílo zhotoveno uměleckými technikami, které se použily při tvorbě díla. Dále se zabývají uměleckými teoriemi a názory, z nichž může být umělecké dílo vysvětlitelné a také způsoby praktické činnosti například v galeriích.

Tabulka 1: Rozpis učiva a výsledků vzdělání určeno pro období renesance

Výsledky vzdělávání a kompetence	Učivo
<ul style="list-style-type: none"> • „Student určí časovou periodizaci renesance v Evropě a v Čechách, • orientuje se v rozdílech mezi gotikou a renesancí, • rozezná charakteristické znaky a projevy renesance v architektuře, sochařství, malířství a užitém umění, • vyjmenuje materiály a používané techniky, • rozlišuje znaky a projevy sakrálního a profánního umění, určí historické události a jejich souvislosti v Evropě a u nás, • popíše vývoj renesančního umění v Evropě a v Čechách a specifikuje jeho projevy, • určí nejdůležitější centra renesance, díla a přínos nejvýznamnějších osobností.“ 	<ul style="list-style-type: none"> • „Výtvarné umění Novověku, • renesance v Evropě a v Čechách, • časová periodizace, • specifické znaky slohu - horizontalita, římsoy, symetrie, • architektura – sakrální a profánní (chrámy, baziliky, kostely, měšťanské paláce), • sochařství – reliéfní výzdoba, volná plastika, náměty a materiály, • malířství – náměty a techniky, • knižní malba a umělecké řemeslo, • nejvýznamnější památky architektury, sochařství a malířství v Evropě a na našem území, • důležité osobnosti této doby, které ovlivnily umění (papežové, Rudolf II. atd.), • významná kulturní centra (Praha, Benátky, Řím, Florencie, Paříž, atd.), • díla a přínos významných osobností doby (Michelangelo, Leonardo da Vinci, Donatello, Raffael, Bramante, Tizian, El Greco, Holbein, Cranach, Wolmut, Arcimboldo, Brueghel, atd.).“

[Zdroj: http://suslbc.cz/wp-content/uploads/2011/01/svp_sus.pdf]

2.2.2. Přínos předmětu k rozvoji klíčových kompetencí

1. Kompetence k učení

Student vyhledává informace na internetu a v historických dokumentech. Své studium a výpisky si organizuje sám a využívá svou vizuální a sluchovou paměť.

2. Kompetence k řešení problémů

Student je veden k tomu, aby byl schopný vyřešit problémové otázky a vztahy - informace sám vyhledává a zpracovává.

3. Kompetence komunikativní

Student je schopen prezentovat své znalosti v ústní i písemné formě.

4. Kompetence personální, sociální a občanské

Student přijímá a také nabízí pomoc, respektuje názory a ocení úspěchy druhých.

5. Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám.

Student je schopen podle svých dosažených znalostí a dovedností zvolit správné zaměstnání.

6. Kompetence matematické.

Student si osvojuje orientaci v časových osnovách uměleckých slohů a směrů.

7. Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií.

Student zvládá vytvářet z hodin ICT prezentace apod.

3. Vymezení věkové kategorie studentů středních škol

3.1. Období dospívání – adolescence

Je to přechodná doba mezi dětstvím a dospělostí (10 – 20 let). Zde dochází ke komplexní proměně osobnosti, tedy v oblasti somatické, psychické i sociální. Mnohé změny jsou podmíněny především biologicky, ale vždy je ovlivňují psychické a sociální faktory.

3.1.1. Dospívání z pohledu různých teorií

Freudova psychoanalýza je označována fází genitální. Je to období kdy se u jedinců projevuje větší důraz na význam nastupující sexuality a pohlavního dozrávání.

Psychosociální teorie podle Eriksona je období, kdy jedinec hledá svou identitu. Bojuje sám se sebou, svou identitou a snaží si najít své místo ve společnosti.

Teorie sociálního učení kladou důraz na využití možnosti rozvíjet určité schopnosti a dovednosti, které jsou považovány v období dospívání za důležité.

3.1.2. Dělení adolescence do 2 fází

Ranná a pozdní

Ranná adolescence zahrnuje prvních 5 let dospívání, tedy období 11 - 15 let. V tomto období jedinci tělesně dospívají a mění se jejich zevnějšek, způsob myšlení a rozvíjí se abstraktní myšlení. Vlivem hormonální činnosti se mění i emoční prožívání. Jedním z důležitých mezníků dospívání je ukončení povinné školní docházky.

Pozdní adolescenci nazýváme období 15 - 20 let. V této fázi se již tělesné dospívání dokončuje, dochází k prvnímu pohlavnímu styku a důležitým sociálním mezníkem je ukončení profesní přípravy. Adolescent

dosahuje své plnoletosti, přesto se dále rozvíjí v oblasti psychické i sociální a hledá vlastní identitu.

3.1.3. Vývoj poznávacích procesů

Kognitivní vývoj je výsledkem interakce zrání a učení. Teprve tehdy, když je dospívající z neurofyziologického hlediska dostatečně zralý a díky systematickému vzdělávání získal potřebné zkušenosti, může dále rozvíjet své poznávací schopnosti.

[M. Vágnerová, 2008, str.332].

Vývoj myšlení, zpracování informací a řešení problémů

Podle Piageta je toto období stadiem formálních logických operací. Pro vývoj myšlení je charakteristické postupné uvolňování ze závislosti na konkrétní realitě. *[M. Vágnerová, 2008, str.332].* Jedinec je schopen uvažovat hypoteticky o věcech, které jsou málo pravděpodobné a nebo nereálné.

V tomto období jedinci dokáží experimentovat s vlastními úvahami, uvažují systematictěji a připouštějí variabilitu různých možností.

Postupně si dospívající osvojují abstraktní myšlení, jedinci dokáží chápat problémy jinak než dosud a tím pádem zvládají i jejich řešení. Při hypoteticko-deduktivním myšlení nebo-li formálních logických operacích se jejich způsob uvažování zlepšuje. K těmto změnám dochází zejména v období 2. stupně základní školy, ale ještě zůstávají některé nedostatky. Rozvíjí se zde i induktivní uvažování a kombinační myšlení. Dospívající se na rozdíl od mladších školáků začínají zabývat budoucností, ale i minulostí. Uvažují nad tím, proč to tak bylo apod.

Vyvíjí se u nich nejistota kvůli novému způsobu uvažování. Dokáží si představit, co by mohlo být jinak a co by se mohlo změnit. Podle Elkinda, který charakterizoval posílení poznávacího egocentrismu, bývají

dospívající nadměrně kritičtí a mají sklon polemizovat. Jsou především přecitlivělí a vztahovační. Elkind to nazval „iluzí imaginárního publika“.

Vývoj paměti a pozornosti

Rozvoj kognitivních procesů umožňuje používat účinnější strategie, které dospívajícímu pomohou zvyšovat kapacitu paměti i metapaměti, pozornosti a představivosti. Jedinci si dokáží lépe rozvrhnout učení, přistupují k němu systematictěji.

Emoční vývoj

„Já brečím často a někdy ani nevím proč. Naposledy jsem brečela, když jsme se pohádali s bráchou. Kolikrát se mi chce brečet i při filmu nebo nad knížkou, ale snažím se to potlačit.“ [M. Vágnerová, 2008, str. 340] Toto je výpověď třináctileté dospívající dívky, která popisuje to, jak prožívá své emoce. V tomto období jsou dospívající náladoví a podráždění. Jejich citové prožitky jsou velmi intenzivní, ale krátkodobé a výrazně proměnlivé. Ke konci adolescence se emoční prožívání stabilizuje. Pan Macek nazývá tuto fázi „vystřízlivění.“

3.1.4. Vztah k výuce a školní práci

Dospívající se učí jen kvůli nějakému cíli, např. přijetí na další školu. Dělají jen to, co je nezbytné. Musí mít k práci motivaci, ale samotný proces učení je musí bavit. Často si pokládají otázky: „Proč se to máme učit?“, „K čemu nám to bude?“

Vztah k učitelům

Dospívající odmítají akceptovat názory nebo rozhodnutí učitelů, jsou stále kritičtější. Snaží se odpoutat ze závislosti na autoritě a jejich vztah k učitelům se mění. Negativismus a odmítání požadavků učitele je běžným způsobem obrany dospívajících, kteří nejsou schopni reagovat zralejším způsobem. Obdobnou příčinu mívá tendence provokovat učitele, například

demonstrovanou přehnanou důsledností v plnění jeho pokynů či různými neverbálními projevy. [M. Vágnerová, 2008, str. 365].

Cílem jeho jednání je pouze vyprovokovat učitele.

Jaké by měly být vlastnosti učitele

Učitel by měl stát za svým názorem. Měl by být spolehlivý a neměnit svá pravidla hodnocení. Hrozilo by narušení kognitivní jistoty žáků.

Učitel by neměl být náladový. Výkyvy nálady mají špatný vliv na žáky i studenty. Dobrou náladu a smysl pro humor jistě ocení více.

Důležitá je i spravedlnost a jasná pravidla platící pro všechny. Dále by měl učitel být dostatečně vzdělaný a měl by mít schopnost umět svůj předmět naučit.

4. Využití dramatické výchovy jako metody vyučování

„Samá práce a žádná hra dělá z Honzy hlupáka.“

Anglické přísloví [E.Machková,r.1992]

4.1. Co je dramatická výchova?

„Dramatická výchova je systém řízeného, aktivního sociálně – uměleckého učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu a divadla, limitovaných primárně výchovnými či formativními a sekundárně specificky uměleckými požadavky na straně jedné a individuálními i společnými možnostmi dalšího rozvoje zúčastněných osobností na straně druhé.“ [J.Valenta, 1998, s. 27]

Dramatická výchova (dále jen DV) vedle literární, výtvarné, pohybové/taneční a hudební je jeden z pěti oborů estetické výchovy a výchovy uměním. V něm se pracuje s postupy divadelního umění, především s rolovou hrou nebo-li hrou v roli (mimetickou hrou) Dramatická výchova je především soustředěna na mezilidské vztahy a lidské jednání, vychází z dětské napodobivé hry - hry „jako“. V ní se vše, co je do hry zahrnuto (účastníci, prostor, zvuky apod.), stávají někým nebo

něčím jiným než je v realitě (možnost vyzkoušet si některé situace nanečisto). DV lze charakterizovat také jako učení přímým prožitkem.

4.2. Historie dramatické výchovy

Za zakladatelku DV je považována Winifred Wardová, která r. 1924 v USA na Severozápadní univerzitě v Evanstonu ve státu Illinois začala experimentovat s improvizovaným dramatem a v roce 1930 vydala svou první knihu nazvanou *Creative Dramatics* (Tvořivá dramatika). Významný vliv měl i představitel pragmatické pedagogiky John Dewey (1859-1952). Další vývoj dramatické výchovy již byl rychlý a v 60. letech minulého století se začala DV rozvíjet i u nás. Po období hledání a snahy získat nějaké zkušenosti ze zahraničí, nastalo v 80. letech období poměrně svobodného vývoje. Dramatická výchova byla např. zavedena do učebních plánů oboru vychovatelství na středních pedagogických školách a stala se součástí programů mateřských škol.

Rok 1990 byl v dramatické výchově velkým zlomem. DV se postupně zavádí do systému školství, do výuky i do výchovy. Začíná se více a častěji uplatňovat v mateřských a základních školách, ale i na středních a také k přípravě pedagogů. DV se začíná vyučovat nejen na základních uměleckých školách, ale v jedné své formě vstupuje i do vyučování na 1. stupni základní školy, ba dokonce i do některých předmětů vyšších stupňů, například v občanské výchově a dějepisu. Jako samostatný volitelný předmět se dramatika uplatňuje už od 7. třídy základní školy a na gymnáziích. Velmi dobře se uplatňuje jako výchovná metoda.

„Dramatická výchova může být zájmovou činností, vedoucí většinou k produkci divadelní, loutkářské, přednesové, nebo samostatným školním předmětem s esteticko-výchovným a uměleckým akcentem. Může však také být metodou výuky různých předmětů, metodou rozvíjení osobností dětí a mladých lidí a osvojování obecně lidských (komunikativních, kontaktních) dovedností. Může fungovat jako princip i obsah rozvíjení osobnosti v profesionální přípravě na ta povolání, která jsou založena na kontaktu s druhými (učitelé, lékaři, politici, manažeři, prodavači aj.).

Příprava na studium herectví, dramaturgie, scénografie a další. Může být i socioterapií eventuelně psychoterapií. Některé z těchto forem uplatnění DV jsou u nás už značně rozvinuté, jiné se rozvíjejí, u dalších jsou spíše jen náznaky možností jejich využití.“ [E. Machková, 1992, s. 9]

Dramatická výchova má dvě základní směřování: interní školní dramatickou výchovu a dramatickou výchovu, v níž se pracuje na divadelním nebo přednesovém tvaru, tedy divadlo hrané dětmi (divadlo s dětmi) a dětský přednes (sólový i kolektivní). Práce na divadelní nebo přednesové inscenaci je logickou součástí dramatickovýchovného procesu, není však jeho cílem, ale prostředkem k výchovnému působení na účastníka hry.

4.3. Podoba dramatické výchovy ve škole

Dramatická výchova ve škole může být samostatným vyučovacím předmětem, nebo mohou být některé její metody a techniky využívány při výuce jiným předmětům např. v prvouce, dějepisu, cizím jazyce. Může mít stanovenou hodinovou dotaci, přičemž může směřovat k jevištnímu neboli divadelnímu tvaru, nebo to může být jako dramaticko- výchovná práce. To je práce určená jen účastníkům (aktivity ve třídě) nikoli divákům.

V RVP pro základní školy je dramatická výchova dokonce určena pro vzdělávání v oblasti Umění a kultury, a to i ve výchově hudební, výtvarné apod. Důležité pro školu je, že pokud hodlají zavést takovouto výuku ať už jako předmět dramatika, tak jako vyučovací metodu, měli by se zaměřit na to, aby učitel byl na tuto výuku kvalitně připraven (specializace dramatická výchova, vysokoškolské studium na DAMU či JAMU).

4.4. Metody dramatické výchovy

„Metoda dramatické výchovy a vyučování je určitý způsob činnosti, kterým žáci zpracovávají v průběhu výchovné akce určité učivo tak, že u nich nastává učení a z něj vyplývající osvojení učiva; spojitě s tím tvoří jev >>metoda<< též způsob činnosti učitele, kterým je žákova činnost, resp. jeho

učení řízena(o), přičemž činnosti žáka i učitele tvoří společný celek, jímž je naplňován výchovný a vzdělávací cíl.“ [J. Valenta, 1998, s.32]

Pojmem metoda lze označit celý systém DV, základní koncepční principy, soubor nebo skupinu dílčích postupů DV a konkrétní postupy.

Často se setkáváme s pojmem „dramatická výchova jako metoda vyučování“ např. v hodinách dějepisu, ve výchově atd. Lze také říci, že metodou DV je modelování řešení konfliktů nebo že to je dramatická hra jako divadlo a hra v roli.

4.5. Co není dramatická výchova

- „Nahodilá sbírka jakýchkoli činností či her, které vypadají jinak než tradiční školní výuka.
- Secvičování scének nebo divadelních představení metodou reprodukce (netvořivé napodobování dospělých profesionálních nebo ochotnických inscenací bez možnosti spoluúčasti dětí na procesu tvorby).
- Sociálně psychologický výcvik nebo osobnostní a sociální výchova.
- Prostředek k řešení kázeňských přestupků, psychických problémů, traumat či dokonce poruch.“

[<http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-vychovne-dramatiky/dramaticka-vychova-a-ramcove-vzdelavaci-programy/jaroslav-provaznik-podil-dramaticke-vychovy-na-utvareni-a-rozvijeni-klicovych-kompetenci/>].

4.6. Řídící role pedagoga dramatické výchovy

(E. Machková, 1992)

Role pedagoga v DV není zrovna jednoduchá, mají to náročnější oproti učitelům běžných předmětů, kteří mají dané své osnovy, podle kterých učí. Základem je improvizace, ale zároveň učitel DV musí mít vše řádně promyšlené a naplánované. Jejich úkolem není do dětí „natlačit“ danou látku, ale snaží se rozvíjet tvořivost a spontaneitu. Musí se snažit, aby nedošlo k manipulaci myšlení dětí, aby si své názory, poznatky a závěry vytvářely samy.

Vedoucí si musí pořádně promyslet kdy nechat dětem volnost k vlastní volbě tématu i řešení a kdy má hru podněcovat vlastními náměty, nápady, popisky apod. Toto vše záleží i na vývojovém stupni skupiny (jestli jsou začátečníci či pokročilí).

Pedagog se snaží o vytváření klidné, pohodové, demokratické a uvolněné atmosféry v hodině. Nikdy pedagog nesmí své žáky napomínat, opravovat, posmívat se jim, ukazovat na jejich nedostatky a ani zkoušet. Snaží se na toto vše reagovat jiným úkolem. Podporuje bohatství kontaktů a vztahů, snaží se, aby všichni se všemi spolupracovali a plnili úkoly i v těch dvojicích či skupinkách, ve kterých pracovali málo nebo dokonce nikdy. Není to jen kvůli tomu, aby se netvořily skupinky elity a outsiderů, ale aby skupina byla pevnější a správně fungující.

Cíle, které pedagog dramatické výchovy sleduje, se váží na všestranné rozvíjení osobnosti dítěte a mladého člověka (zaměření na osobnost a její vztahy ke světu, a především ke společnosti a ve společnosti, na komunikaci, zohlednění etických a estetických hodnot, rozvoj schopnosti adekvátně prožívat fikci, používat improvizaci, učit se zaujímat vlastní stanoviska, formulovat vlastní názory a naslouchat druhým, rozvoj kreativity, získávání divadelních dovedností, eventuálně i znalostí, rozvíjení schopnosti vnímat, prožívat a hodnotit umělecké dílo a výchova kultivovaného a poučeného diváka).

Dramatickou výchovu lze v České republice studovat na vysokých školách, a to jako obor na Divadelní fakultě AMU v Praze na katedře výchovné dramatiky, na Divadelní fakultě JAMU v Brně v ateliéru Divadlo a výchova, anebo jako specializaci na některých pedagogických fakultách. V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání a v Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnaziální vzdělávání je dramatická výchova zařazena jako doplňující obor a školy ji mohou zařadit do svých vzdělávacích programů vedle výchovy výtvarné a hudební. Na základních uměleckých školách je dramatická výchova vyučována jako samostatný obor (literárně-dramatický obor) už od 60. let 20. století.

5. Návrh a realizace dvou lekcí dějin umění

5.1. Renesance- Známé osobnosti a jejich díla

Časový rozsah: 180min

Věková skupina: studenti střední školy (15-19 let)

Počet studentů: 10 (7 dívek a 3 chlapci)

Prostředí: prostorná volná třída bez lavic s kobercem

Oborové cíle:

- Student se seznámí/zopakuje si jména a význam nejznámějších představitelů období renesance.
- Student se orientuje v probírané části dějin umění
- Student získává dovednosti poznávat díla z té doby, analyzovat a třídit.
- Učí se výstižně formulovat a sdělovat své myšlenky, city, názory a postoje.

Osobnostní a sociální cíle

- Student cvičí pozornost a soustředění, dovednost zapamatování a cvičí dovednost pro učení a studium.
- Student rozvíjí vzájemné poznávání se ve skupině.
- Student pečuje o dobré vztahy ve skupině, respektuje, podporuje a pomáhá.
- Student se učí dovednosti sdělování verbálně i neverbálně.
- Student rozvíjí sociální dovednost pro kooperaci.

Metody a techniky

- Metody pantomimicko – pohybové, technika „štronzo“, živý obraz, skupinová i jednotlivá improvizace.
- Metody písemné – doplňování pojmů.
- Metody a techniky řízení vyučování učitelem – učitel jako vůdce, autorita, učitel v roli.

Naladění a rozehrání skupiny

Hra na seznámení

- *Popis činnosti:*

Studenti si sednou do kruhu a postupně každý řekne, jak se jmenuje a k tomu přidá nějakou vlastnost, která je jim nejbližší. Musí začínat počátečním písmenem jejich jména. Např. energická Eva, líný Luboš apod. Když se všichni představí, tak znovu popořadě zopakujeme jména. Když začne Eva, řekne „já jsem energická Eva a vedle mě sedí líný Luboš“, Luboš řekne: „vedle mě sedí energická Eva, já jsem líný Luboš a z druhé strany sedí andělská Andrea“. A tak to jde dál dokud se neprojde celé kolo. (Tato hra je určena pro uvolnění zábran studentů, kde si také procvičí svou paměť).

Hra na rozehrání

Zde byla zařazena klasická hra na rozehrání – Mrazík.

- *Popis činnosti:*

Tato hra je podobná hře na babu. Určí se jeden student, který bude mrazík a tím pádem bude mít babu. Má za úkol pochyťat všechny účastníky. Když se jich dotkne, tak je „zmrazí“ a oni musí zůstat na místě a čekat na vysvobození. Vysvobození mohou být ještě nechycenými studenty a to tak, že je podlezu. Po podlezení mohou opět hrát. Jakmile mrazík pochyťá všechny, vymění se a mrazík bude někdo jiný.

Nácvik „štronzo“ a vyplňování prostoru

- *Popis činnosti:*

Skupina se pohybuje po třídě podle vytukávaného rytmu. Při vysloveném slovu „štronzo“ se studenti zastaví jako by byli zmrazení. Mohou se opět začít pohybovat, když se vysloví slovo „volno“.

- *Instrukce:*

„Snažte se o úplné „zmrazení“ a při slově „štronzo“ se zastavte. Můžete pouze mrkat a dýchat, to jsou činnosti, které nelze ovlivnit. Dbejte na to, abyste se nehnuli a nehýbali očima. Také se snažte o rovnoměrný pohyb prostorem, ať nechodíte stále stereotypně v kruhu. Pokuste se vnímat jen prostor a v něm sebe.“

Tematizované „štronzo“

- *Popis činnosti:*

Studenti se pohybují prostorem, dokud nezazní „štronzo“. V tu chvíli se studenti zastaví a mají 5 vteřin na to, aby si na učitelem dané téma vytvořili sochu z vlastního těla. Znovu se mohou pohybovat po vyřčeném slově „volno“. Témata živých soch odpovídají danému období. Například malíř, vynálezce, socha. Studenti, tvořením soch za pomoci daných pojmů, se nenásilně učí základní pojmy vztahující se k tématu.

Živé obrazy

- *Popis činnosti:*

Studenti vytvoří dvojice, ve kterých budou tvořit živé obrazy, inspirující se osobnostmi období renesance. Například malíř - obraz, vynálezce - ponorka, sochař - socha. Stále platí „štronzo“ pro zastavení a „volno“ pro vysvobození. Studenti vytváří vstřícné pracovní prostředí a komunikují spolu. Učitel si udělá představu o jejich znalostech.

Práce ve skupinách

- *Instrukce:*

„ Pro další práce je třeba vytvořit skupiny ve kterých se vyzkouší jak bude fungovat „štronzo“. Opět budete tvořit živý obraz, v němž budete všichni zapojeni.“

- *Popis činnosti:*

Studenti vytvoří skupiny a vymezí si svůj prostor na přípravu. Učitel zadá téma, např. městská tržnice (období renesance), jezdecký pomník. Po zaznění „štronzo“ zůstanou všechny skupiny stát v živém obraze. A poté přijde na řadu další skupina. (Studenti si mapují představy o renesanci a umění. Osvojují si správné termíny při popisu živých obrazů např. městská tržnice – stánky, drbny, prodavači).

Které známé osobnosti z období renesance a jejich díla znáte? – brainstorming

- *Pomůcky:*
- Papír
- Tužka
- *Instrukce*

„Napište na papír vše, co víte a koho znáte. Poté si vyberte jednoho člena skupiny, který bude váš mluvčí a poví nám vámi sepsané informace.“

- *Popis činnosti*

Studenti dostanou do skupinek papír a tužku a sepiší v časovém rozmezí 5 – 7 minut všechny známé osobnosti a jejich díla. Mluvčí přednesou výsledek jejich skupinové práce. (Studenti zjišťují svou úroveň znalostí o daném tématu).

Výklad, ukázka obrazů a známých osobností

- *Pomůcky:*
- obrázky malířů, jejich díla

- *Popis činnosti:*

Díky předešlé aktivitě si studenti ověřili své dosavadní znalosti. A nyní proběhne opakování s ukázkami malířů a jejich děl.

Poslední večeře (Leonardo Da Vinci) – práce všech dohromady

- *Pomůcky:*

- Stoly
- Židle
- Džbány, poháry

- *Instrukce:*

„ Tého činnosti se zúčastníte všichni. Zahrajete opět živý obraz – Poslední večeře, který ale bude rozdělen do dvou fází.

1. Každý si vyberete jednu roli, kterou ztvárníte svým tělem v živém obraze.
2. Potom postavy na chvíli ožijí a zahrají svou roli, jak si představují, že tato poslední večeře probíhala.“

- *Popis činnosti:*

Studenti nejdříve vytvoří obraz od Leonarda - Poslední večeře a potom ho ožijí.

Ověření toho, co si studenti pamatují

- *Pomůcky:*

- Kartičky s obrázky děl a osobností

- *Instrukce:*

„ Každý ze studentů si přijde vylosovat kartičku a pokusí se ji popsat. Kdo, co na ní je, u malíře o něm poví, co nejvíc ví (ostatní ho mohou později doplňovat). U díla popíše, od koho je, co je na něm zajímavého apod.“

- *Popis činnosti:*

Každý student si vytáhne jednu kartičku, učitel jim dá chvíli čas na rozmyšlenou a až budou připraveni, mohou postupně prezentovat to co tam mají. Učitel či studenti dotyčného mohou doplňovat (studenti si zopakují zde získané informace).

Závěrečná reflexe

Instrukce:

„Sedněte si do kruhu a zkuste se zamyslet nad tím, co jsme dneska všechno dělali. Také se zamyslete nad otázkami: Co jsem se dnes dozvěděl nového?, Jak jste byli spokojeni s tímto programem? A až to budete mít rozmyšlené, opět jeden po druhém řeknete svůj názor.“

- *Popis realizace:*

Tento program byl realizován s deseti studenty ve věku 15-19 let a byla to heterogenní skupina (7 dívek, 3 chlapci). Z důvodu časové náročnosti, tento program musel být realizován mimo školu, ve volné chvíli studentů.

Začátek byl plánovaný na 17 hod. a celý program se konal v prostorách základní školy ve školní družině. Prostory museli být prostorné, bez lavic a s kobercem, protože všechny lekce se konaly ve volném prostoru. Kvůli nedochvilnosti studentů se program zpozdil o půl hodiny a proto byl zahájen v 17:30hod.

První co se realizovalo, byla hra na seznámení, kde měli za úkol říct své jméno a k němu přidat nějakou vlastnost jim blízkou. Když proběhlo seznámení, přišla na řadu rozechřívací hra, která byla určena pro uvolnění a odreagování pro následující činnosti. Dále následovalo první seznámení s dramatikou a jednou z jejich technik „štronzo“. Tato technika spočívá v tom, že se snaží vyplnit prostor vlastním tělem a v něm vnímat sebe. Další bylo tematizované „štronzo“, zde již při zastavení musí studenti ztvárnit sochu na téma, které jim zadá vyučující. Po zvládnutí

samostatného tvoření soch si vyzkouší tvořit sochy ve dvojicích. Opět zde platí „štronzo“ pro zastavení a zadání tématu pro jeho ztvárnění. Když učitel všechny obejde a okomentuje jejich sochy, vyzkouší „štronzo“ ve skupinách. Studenti se rozdělí do dvou skupin po pěti a učitel jim zadá téma, mají chvíli na promyšlení jak zadané téma ztvární. Po předvedení soch následuje 15-ti minutová přestávka, kde se občerství a odpočinou si. Po nabrání nové energie z přestávky si ověří pomocí brainstormingu své znalosti. Studentům byli rozdány papíry a tužky a měli za úkol, vypsát všechny osobnosti období renesance a jejich díla které znali. Následně to bylo zkontrolováno a ověřeno, zda nevypsali osobnosti z jiného období a zda k nim napsaná díla patří či ne. Na to bylo navázáno výkladem o těchto osobnostech. Předposlední práce, co je čekala, byla kolektivní práce. Měli vytvořit živý obraz na téma Poslední večeře od Leonarda Da Vinci. První fáze obrazu byla, že si každý vybral jednu postavu, kterou budou chtít znázornit. Opět měli čas na rozmyšlenou a poté to zrealizovali. Druhá fáze byla oživení toho obrazu, kde si zahráli průběh té večeře. Na závěr jako poslední aktivita byla kdy si ověřili co si zapamatovali z této celé lekce. Bylo k dispozici několik kartiček, na kterých byli umělci a díla z období renesance. Měli za úkol, si jednu tuto kartičku vytáhnout a povědět vše, co o daném díle či umělci vědí.

Na úplný závěr proběhla závěrečná reflexe studentů a jejich odpovědi na zadané otázky od vyučujícího.

Reflexe studentů

Po ukončení si studenti sedli do kruhu a měli za úkol vyjádřit své dojmy a pocity z prožité lekce. Jejich odpovědi byly: „*Vůbec jsem nečekala, že je možné takto skombinovat dramatickou výchovu s dějinami*“, „*Bylo to dlouhé, náročné, ale dobré*“, „*Doufám, že takhle do budoucna budou probíhat hodiny i ve škole*“. Poté jsem jim kladla otázky, na které palcem ukazovali odpovědi. Když měli palec nahoru, byla to kladná odpověď, když doprostřed, bylo to tak mezi a když dolů, bylo to špatné.

Vyhodnocení jejich odpovědí na kladené otázky pomocí grafu

1. Otázka: Jak si byl(a) spokojen(á) s tímto programem?

- a) Byl(a)
- b) Šlo to
- c) Nebyl(a)

2. Otázka: Dozvěděli jste se něco nového?

- a) Ano
- b) Možná
- c) Ne

3. Otázka: Chtěli byste mít takovou výuku i ve škole?

- a) Ano
- b) Možná
- c) Ne

4. Otázka: Myslíte si, že jste si toho zapamatovali víc, než kdybyste se to učili běžnou metodou výuky?

- a) Ano
- b) Možná
- c) Ne

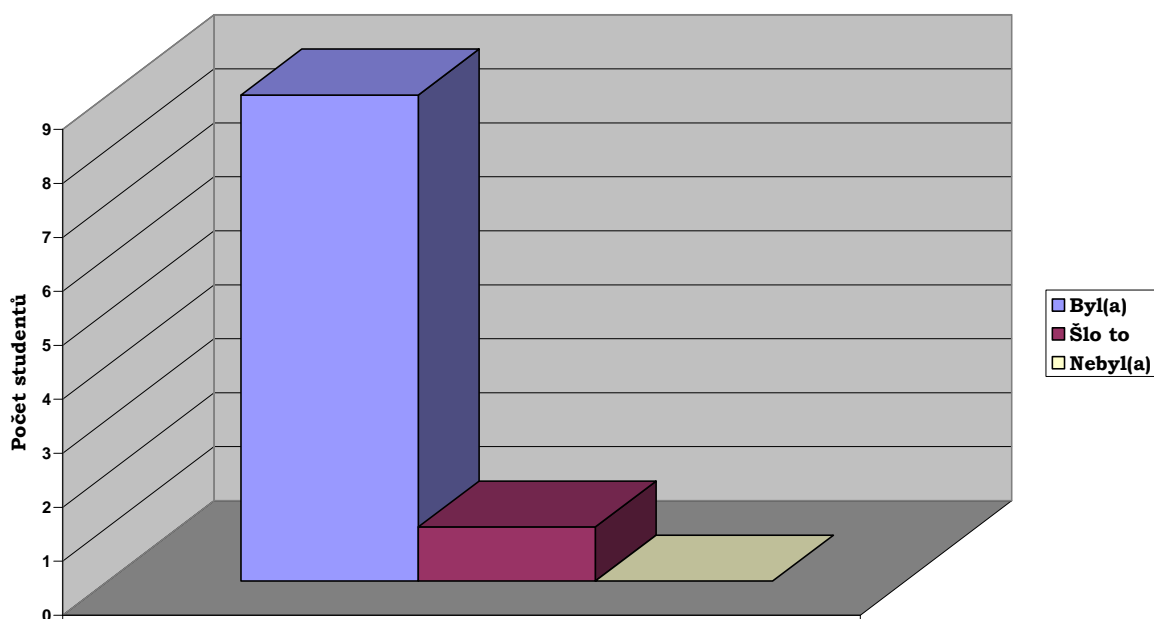
5. Otázka: Jak jste se cítili při práci v jednotlivci?

- a) Dobře
- b) Šlo to
- c) Špatně

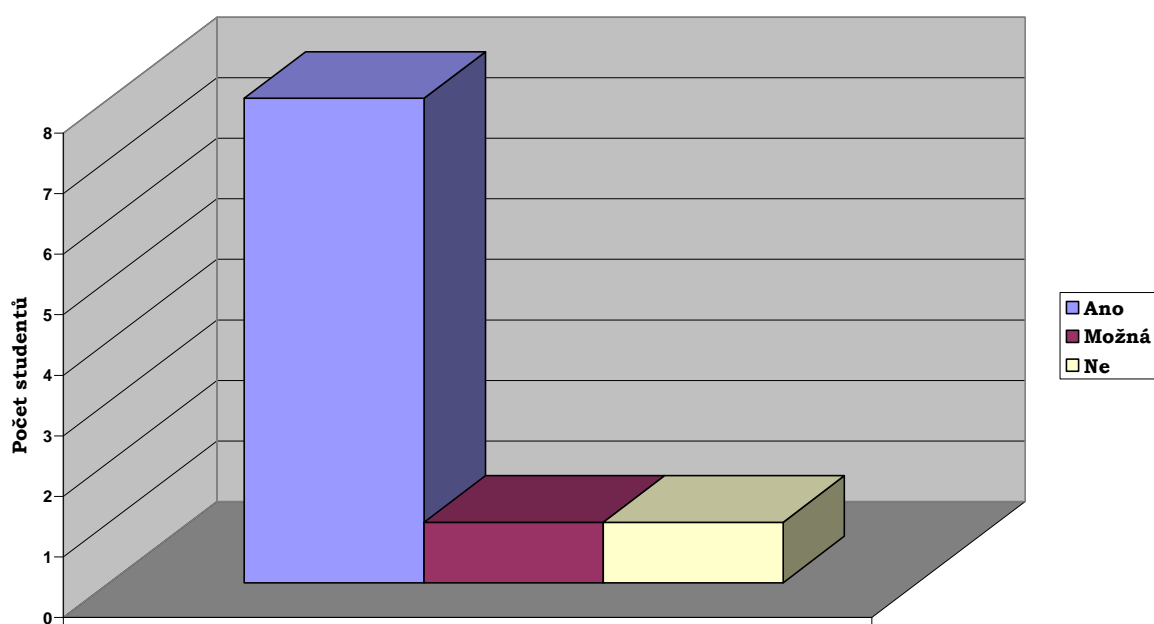
6. Otázka: Jak jste se cítili, při práci ve skupině?

- a) Dobře
- b) Šlo to
- c) Špatně

1. Jak si byl(a) spokojen(a) s tímto programem?

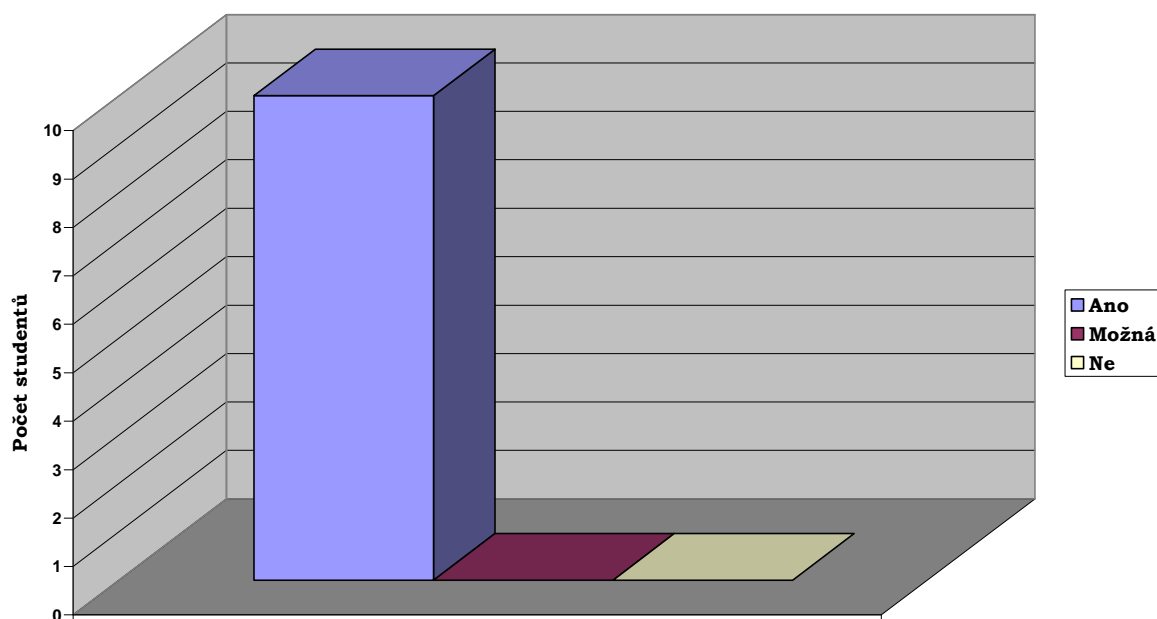

2. Dozvěděli jste se něco nového?

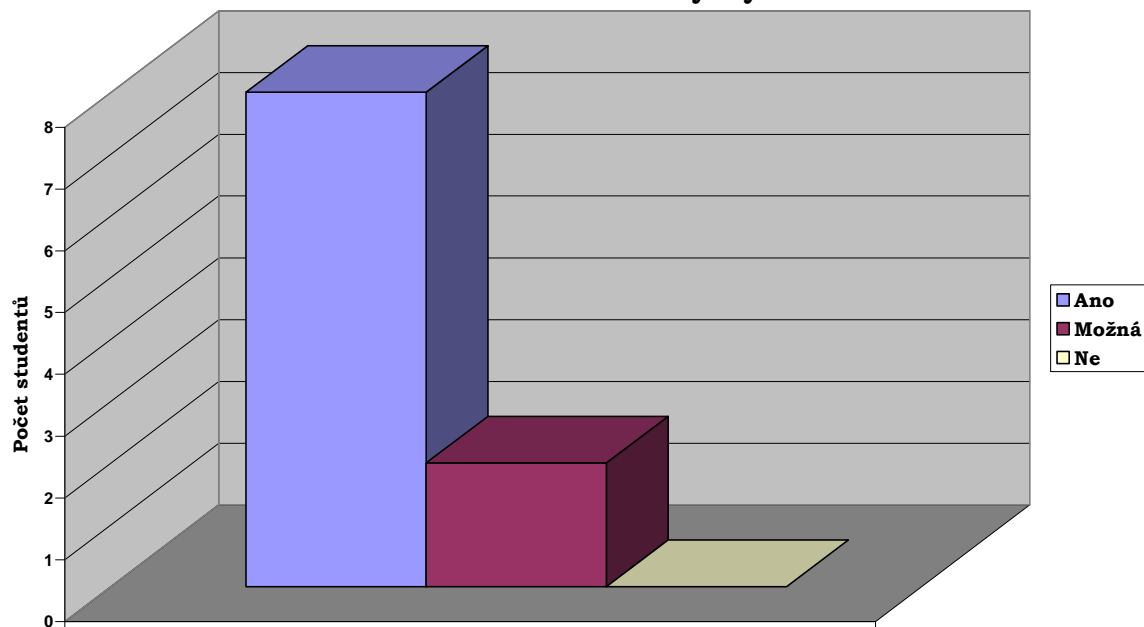

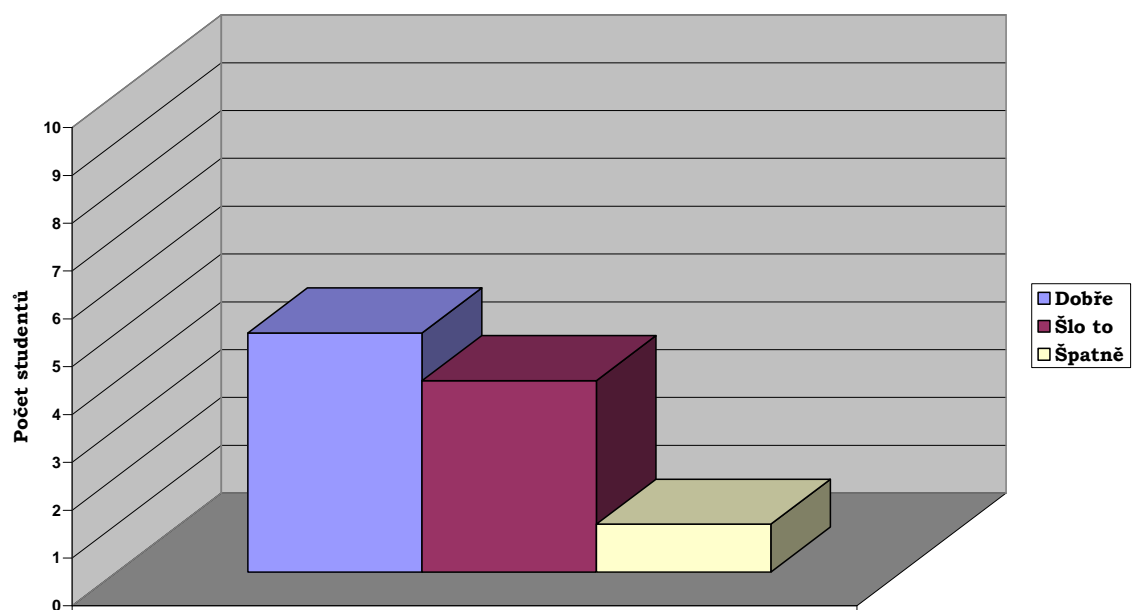
3. Chtěli byste mít takovou výuku i ve škole?

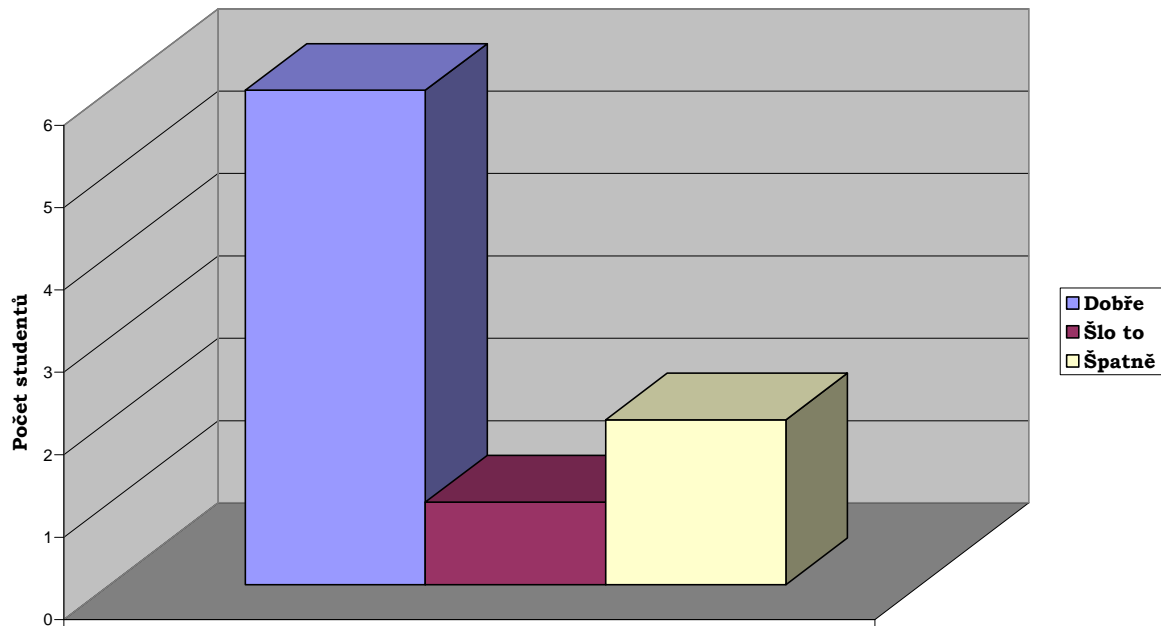
4. Myslíte si, že jste si toho zapamatovali víc, než kdybyste se to učili běžnou metodou výuky?

5. Jak jste se cítili při práci v jednotlivci?

6. Jak jste se cítili při práci ve skupině?

Reflexe lektora

Tento program byl určen pro studenty středních uměleckých škol. Bylo to poprvé, co se seznámili s dramatickou výchovou. Studenti byli aktivní, vstřícní a do všeho šli s vervou a nikdo nestál opodál. Během průběhu lekce jsem si všimla a později i ze závěrečných otázek potvrdila, že pro některé byla samostatná práce příjemnější než ve skupině. Snažila jsem se, aby nešlo o příliš kontaktní hry a tak s tím studenti neměli problém. Studenti si osvojili techniku „štronzo“, živý obraz apod. Dále si vyzkoušeli práci ve skupinách ve kterých si vyzkoušeli komunikovat a spolupracovat jiným způsobem než byli zvyklí. Dokázali analyzovat a využívat získané vědomosti, zkušenosti a pracovat s nimi dál. Program jsem musela přizpůsobovat během celého průběhu. Ze začátku byli studenti odměření a nesví, protože netušili co je čeká. Proto jsem to zahájila seznamovací hrou pro uvolnění atmosféry (seznamovací hra to byla především pro mě) a poté rozechřívací hrou. Po těchto aktivitách jsme přešli k danému tématu. Ze začátku z toho měli legraci a proto jsem se jim snažila vysvětlit, jaký má soustředěnost na tuto práci vliv a že bez ní nikdy nebudeme moci získat takový výsledek, kterého chceme dosáhnout. Poté se to zlepšilo a začali spolupracovat, jak se mnou, tak spolu. U závěrečné reflexe bylo potěšující zjistit, že se jim tento program líbil a u závěrečného opakování bylo viditelné, že si pamatují většinu probíraných pojmů.

Dále co jsem vyzpozovala, byla dominantnost a nadřazenost některých studentů a nebo zase submisivnost. Dominantní studenti dávali dost najevo, kdo je tam ten „nej“, v práci ve skupinách byli ti mluvčí a ti, co museli mít hlavní slovo.

Navrhované změny

Pro příště musím zvolit jinou metodu dělení do skupin, například za pomoci kartiček (barvy, puzzle, apod.). Tím se budu vyvarovat tvoření skupinek podle známosti nebo oblíbenosti. Kartičky by je rozdělily spravedlivě a díky nim by si i vyzkoušeli práci s jinými studenty.

Další co bych pro příště doladila je použití mluvícího kamene při závěrečných reflexích. Naskytl se tu problém skákání si do řeči a tím narušovali vyjádření názoru té osoby. Dále mluvili na přeskáčku a ne postupně, nebylo to z důvodu, že by osoba, která byla na řadě se nechtěla vyjádřit, ale protože dominantnější studenti museli mít před nimi přednost. Mluvicí kámen (mikrofon, klubíčko) by bylo vhodné pro příště použít, aby bylo jasné, kdo má právě slovo.

Ten, kdo by chtěl tento program použít do svých hodin, by si ho musel upravit podle svého. Podle charakteru a typu skupiny, věku účinkujících, jejich náladě apod.

Dále se dá také jinak udělat závěrečná reflexe (debriefing). Místo použití palců jak jsem měla já, se dá udělat metr, nebo se dají použít smajlíci, známky jako ve škole a jiné.

5.2. Leonardo Da Vinci a Dáma s hranostajem

Téma: Leonardo a Cecílie

Časový rozsah: 240min.

Věková skupina- studenti střední školy

Počet studentů: 10 (7 dívek a 3 chlapci)

Prostředí: prostorná volná třída bez lavic s kobercem

Vzdělávací oblast: Dějiny umění, Jazyk a jazyková komunikace

Oborové cíle

- Student se seznamuje s vybranými postavami renesanční doby – Leonardo Da Vinci, Cecílie (z obrazu Dáma s hranostajem), L. Mor
- Student se orientuje v probírané části dějin umění
- Student získává dovednosti poznávat díla z té doby, analyzovat a třídit.

Osobnostní a sociální cíle

- Student cvičí pozornost a soustředění, dovednost zapamatování a cvičí dovednost pro učení a studium.
- Student rozvíjí vzájemné poznávání se ve skupině.
- Student pečuje o dobré vztahy ve skupině, respektuje, podporuje a pomáhá.
- Student se učí dovednosti sdělování verbálně i neverbálně.
- Student rozvíjí sociální dovednost pro kooperaci.

Metody a techniky

- Metody pantomimicko – pohybové, technika „štronzo“, živý obraz, skupinová i jednotlivá improvizace
- Metody písemné – doplňování pojmů
- Metody a techniky řízení vyučování učitelem – učitel jako vůdce, autorita, učitel v roli.

Zahájení hodiny

Nejdříve si studenti zahrají hru na rozehrání a poté si zopakují naučenou techniku „štronzo“.

Hra na rozehrání

- *Popis činnosti*

Tato hra se nazývá evoluce. Úkolem studentů bude, se pomocí hry kámen, nůžky, papír projít celou evolucí od vajíčka po člověka. Hra probíhá následovně: Každý hned na začátku je vajíčko, když při boji hráč vyhraje postupuje dále a je slepice, když slepice prohraje v dalším boji vrací se zpět na úroveň vajíčka. A takto se hraje až do té doby, než se ze všech stane člověk. Vývoj je následující: vajíčko, slepice, pes, kráva, opice a člověk.

Opakování techniky štronza

- *Popis činnosti*

Hned na začátku bude připomenuto štronzo. Vyplňují prostor a při zaznění slova „štronzo“ se zastaví, opět se mohou pohybovat po vyslovení „volno“. Snaží se opět vyplňovat celý prostor a při štronzu se nehýbat.

Tematizované štronzo

- *Popis činnosti*

Po předešlém zopakování štronza, přejdeme na tematizované štronzo. Studenti se opět pohybují volně po místnosti a vytvoří štronzo na dané téma, které vysloví učitel. Například malíř, vynálezce, ponorka a loutna.

Otevření tématu

Brainstorming

- *Pomůcky*
- papír
- tužka (v každé skupině)

- *Instrukce*

„Utvořte skupinky a na papír napište jména všech osobností z doby renesance, které znáte. Jistě si je pamatujete z předešlé lekce a zároveň si určete mluvčího Vaší skupiny.“

- *Popis činnosti*

Každá skupina dostane papír a tužku a budou mít za úkol v rozmezí 5-7min. napsat osobnosti, které znají. Poté se sesednou do velkého kola a mluvčí přednesou výsledek práce své skupiny. (Žáci jsou schopni rozpoznat úroveň svých znalostí).

Zaměření na obraz Leonarda Da Vinci

- *Instrukce*

Nejdříve si něco povíme o období renesance, její známé osobnosti, a poté se více zaměříme na konkrétní postavu Leonarda Da Vinci a jeho obraz Dáma s hranostajem.

- *Pomůcky*
- Historické dokumenty vztahující se k životu Leonarda da Vinci a k Cecílii,
- obraz Dámy s hranostajem.

- *Postup a informace*

Dáma s hranostajem a Leonardo – ukázka obrazu a povídání si o něm - kde je umístěn. Hranostaj má nějakou symboliku, kterou se se studenty pokusíme rozkrýt – co si myslí, že hranostaj znamená, co to je.

Během prohlížení, proběhne krátké seznámení s Leonardovým dílem (Dějiny umění č. 5, str. 270) a jeho životem. Život Leonarda, člověk hledající sám sebe, doplnění informací, co kdo z žáků ví o jeho životě. Co kdo zjistil.

L. Mor – vévoda Milánský – bojovník a despota. Typ člověka, který chce stále víc a zatím mu to vychází. Doplníme další informace z oblasti jeho života.

Leonardo poslal L. Morovi dopis a stříbrnou loutnu v podobě koňské hlavy. Nabídl své služby Morovi, které by ještě podpořily jeho moc a to především v oblasti hospodářské a vojenské (mechanika válečných strojů a zařízení), další služby v oblasti architektonické a inženýrské (vodní děla) a jako poslední služby sochařské a malířské, o nich je zmínka až na posledním místě. Závěrem svého dopisu se zmiňuje o možnosti provedení bronzové sochy jezdeckého pomníku ke cti a slávě zakladatele dynastie Franceska Sforzy, pomník, který byl dávným snem současného milánského vladaře.

Cecílie – dcera milánského ambasadora, milenka Lodovika.

Rozehřátí a naladění skupiny na dané téma

- *Pomůcky*
- vnitřní prostor třídy
- fixa
- papír

Zahájení hodiny – sběr informací

- *Instrukce*

“Představte si, že jdete po velice starém staletími zpuchřelém laně, které Vás dovede do období 15. století – opatrné přecházení. Pozorně si prohlížejte tu neznámou oblast ve které se nacházíte (vyplňování prostoru). Pak se sejdem ve středu místnosti a každý poví své poznatky.”

Chůze v prostoru charakterizace

Tápání ve tmě (zavřeme oči) naznačili jsme si, kdo byl Mor, v duchu si načrtněme jeho obraz chůze – studenti se zastaví na tlesnutí učitele – dotvoří si své myšlenky a představy, já (učitel) se každého dotknu a on mi stručně odpoví jednou krátkou větou, jak vypadá, kolik je mu let atd. Tím si vytvoříme obraz a jeho stručnou charakteristiku, kterou budeme dále rozvíjet.

Shrnutí – na velký kus papíru nakreslí studenti postavu vévody a do ní budou zapisovat jeho charakteristiku. Učitel jen přihlíží a nechá studenty aby postavu charakterizovali podle svého.
(Studenti se učí osvojit své myšlenkové představy, které se snaží vyjádřit a poté přenést na papír).

Práce ve skupinách

- *Pomůcky*
- papíry
- tužky
- obraz
- *Instrukce*

„Rozdejte si papíry a každý se vžije do role Leonarda. Napíšete o sobě nějaké informace. Povíme si něco o Leonardovi a odkryjeme jeden z jeho obrazů.”

- *Slovesnost*

Práce ve skupinách– každá skupina na kus papíru napíše dopis, ve kterém uvede informace o sobě (jako Leonardo, kolik mu je let, kde působil, co již vytvořil, co studoval.). Vytvoří průvodní dopis, který budou následně skupiny prezentovat. V dopise se studenti zaměří na stručnou charakteristiku Leonarda Da Vinci.

- *Zkoumání obrazu*

Studentům bude odkryt obraz *Dámy s Hranostajem* na 1 minutu, při níž si studenti snaží zapamatovat co nejvíce detailů. Po minutě se obraz opět zakryje. Poté nastane volná debata o obraze při níž si studenti porovnávají své poznatky. Po debatě obraz bude opět odkryt a studenti si ověří správnost zapamatovaných detailů a poznatků. Utvoří si svůj názor na postavu Cecílie. (Studenti si rozšiřují znalosti o Leonardovi a mapují jeden z jeho známých obrazů. Současně si také procvičí svojí krátkodobou paměť).

Posun v ději

„... a právě tato mladá dáma z obrazu, která oslnila při jednom letmém setkání vévodu, od něho dostala nabídku dvorní dámy na jeho dvoře...”

- *Popis činnosti*

Na základě této předešlé věty, mají sehrát improvizovanou scénku Cecílie s dospělými členy rodiny.

Práce ve skupinách

Jak rodina reaguje na odchod Cecílie do služeb vévody. Studenti se rozdělí do tříčlenných skupinek: Cecílie a dva dospělí členové rodiny. Dostanou krátký čas na rozdělení rolí a stručně se domluví jaké je sociální postavení jejich rodiny (doba renesance) a základní vztahy v ní. Všechno

ostatní by se mělo odehrávat nepřipravené, v rámci současně rozehrávaných improvizací.

Zde si uvědomí, jaké mohla mít Cecílie a její rodina postavení v této společnosti a jak reagovala Cecílie a její rodina na Morovu nabídku.

Posun v ději

„...postupem času ho zaujala natolik, že se stala jeho milenkou...”

Diskuse o Cecílii a L.Morovi.

Nastolení problémové situace

Živé obrazy

- *Instrukce*

„Po rozdělení do skupinek si určete své role, zahrajeme si tyto dva živé obrazy“

Strategie: 1. Příchod Leonarda k vévodovi

2. Setkání Leonarda s Cecílií

Práce ve dvojicích

Další setkání Leonarda s Cecílií, kde by se mohli spolu sejít, nechat na studentech (třeba ples, park – vytyčení prostoru, rozdělení rolí, tvorba děje).

Čas na přípravu je 10min. Po skončení přípravy rozehrají svůj živý obraz, který je ukončen „štronzem.“ Důraz je kladen především v konečné fázi na mimiku obličeje a gesta.

Cecílie a Leonardo?

- *Instrukce*

„Promyslete si, jak asi v době renesance to mohlo probíhat na tržišti, když byl někdo z něčeho podezřelý, natož z poměru.“

Posun v ději

„...Mezi Cecílií a Leonardem se pomalu vytvářelo silné, ale pouze přátelské pouto. Cecílie obdivovala jeho umění a rozhodla se nechat si u mistra namalovat svoji podobiznu, kterou chtěla vévodovi věnovat jako dar k jeho kulatým narozeninám. Jejich setkávání nezůstalo bez povšimnutí ostatních lidí ve městě, a tak se potichu začaly šířit drby, že jsou milenci, že Cecílie podvádí vévodu apod...“

- *Středověká tržnice*

Zahrajeme si, na středověkou tržnici, kde se drby šířily velice rychle. Studenti - hlasy (drby o Leonardovi a Cecílii), které jdou po tržnici. Vyplňování prostoru – (učitel tleská – změny rytmu, přestane, počítá do 5 a dotekem oslovuje každého studenta, který jedním slovem nebo krátkou větou prozradí o jaký drb jde).

- *Alej*

Lidé a Cecílie (vzhledem k tomu, že jde o velmi citlivou věc, měl by být Cecílie učitel, vysvětlit studentům, že teď právě vstupuje do role a že momentálně není jejich vyučující). Lidé (studenti) a jejich postoj k vztahu mezi Cecílií a Leonardem. Vyjádření toho co si o tom myslí vzhledem k tomu, že je Cecílie milenkou Ludovika.

- *Hlasy*

Představte si, že Ludovik večer sedí v setmělém pokoji, vrací se mu všechny informace, které tohoto dne slyšel a přemítá o nich. Má zavřené

oči a slyší hlasy. V místnosti je prázdná židle a na ní fiktivní postava vévody.

Studenti stojí okolo a v roli donašečů mu šeptají co vědí, nebo co zjistili o vztahu Cecílie a Leonarda.

- *Dvě já*

Co se ve Vás odehrávalo jako v postavě vévody? Co mu táhne hlavou? Jak si představujete, že bude pokračovat Váš vztah k Cecílii? Co ji řekne? Vyženete ji? Budete se tvářit, že o nic nejde a počká až se naskytne příležitost a teprve potom ji vyžene? Odpustí ji?

Posun v ději

„...I k Leonardovi se drby dostaly. Po krátké úvaze, kdy dobře zvážil všechny své další kroky, které se chystal učinit, poprosil společně s Cecílií vévodu o slyšení... „

- *Rozhodnutí*

Uřídí se postavy: Cecílie, Leonardo, vévoda, zbytek studentů se rozdělí na hlasy záporné a kladné.

Dělení prostoru: třída se rozdělí na pomyslnou polovinu.

Pravidla – Cecílie a Leonardo stojí na půlící čáře uprostřed třídy nehýbou se čekají na vévodův verdikt.

Hlasy kladné na jedné straně třídy a hlasy záporné na straně druhé vévodovi našeptávají svými argumenty, aby se přiklonil buď k jedné nebo k druhé straně.

Rozhodnutí vévody – jedno slovo.

- *Reflexe*

Jak ti bylo v roli Cecílie (Leonarda)? K jaké straně by ses spíše naklonil(a) – odpuštění nebo zavrhnutí?

Dokončení práce

Na konec práce se může ještě udělat i to, že společně v kruhu studentů se dotvoří závěr celého příběhu, který nebude podle skutečnosti.

- *Realizace*

Studenti si sednou do kruhu. Jeden začne – jedna věta, druhý vedle naváže atd.

Nebo se ještě může udělat písemná koláž z dopisů Leonarda a Cecílie.

Třída se rozdělí na dvě poloviny – jedna strana je Cecílie a druhá Leonardo. Píší si jakoby Leonardo a Cecílie sobě navzájem dopis o situaci, která proběhla.

Časové omezení pět minut. Pak se sesednou do kruhu jeden začne např. jako Leonardo, ostatní ho mohou svými myšlenkami ze svého dopisu doplnit. Když se všichni soustředí vznikne z toho úžasný dopis plný emocí.

Závěrem by se měli studenti informovat o skutečnostech, které nebyly pravdivé a které byly do děje vymyšleny.

Závěrečná reflexe

V klidu se posadíme do kruhu a každý si zkusí promyslet co se dozvěděl nového a až to bude mít promyšlené, jeden po druhém vysloví svůj dojem. Nyní za pomoci mluvícího kamene.

- *Popis činnosti*

V závěrečné reflexi studenti s učitelem zhodnotí předchozí aktivity.

Studenti se učí hodnotit svou práci, pojmenovávat své zážitky a zkušenosti. Důležité je také, aby se naučili vnímat i metody použité při práci a o setkávání se se sebou samým a s ostatními.

Popis realizace

Lekce byla realizována v prostorách školní družiny na základní škole. Účastnili se ti samí studenti, stejně jako na předešlé lekci (7 dívek a 3 chlapci). Tento program byl vypracován trochu jinak, vyskytuje se v něm více citových momentů a kolektivní práce.

Hned na začátek, aby opět atmosféra byla poklidná a uvolněná byla zařazena hra na rozehrátí – evoluce. Úkolem této hry bylo, za pomoci kámen, nůžky, papír se dostat z pozice vajíčka až na člověka. Následně proběhlo opakování „štronza“, jak klasického, jen vyplňování prostoru, tak tematizovaného. U tematizovaného „štronza“ byly použity slova hodící se k Leonardovi Da Vinci, ponorka, malíř, vynálezce apod. Pro ověření toho, co si zapamatovali z minulé lekce, proběhl po „štronzu“ brainstorming. Kde měli studenti vypsát všechny známé osobnosti období renesance. Při vyjmenovávání osobností, jsme se zastavili u známého malíře, sochaře, vynálezce Leonarda Da Vinci. Pověděli jsme si víc o jeho životě o období ve kterém se nacházel a o vladaři té doby. A následně jsme probrali i jeho obraz Dámu s hranostajem. Následovala přestávka, aby studenti nebyli pro další realizaci unaveni, přestávka trvala 15 minut.

Po přestávce, proběhlo krátké připomenutí toho, co se dělo před pauzou. Dáma z obrazu-Cecílie nastoupila k vévodovi jako dvorní dáma. Studenti v tuto chvíli udělali skupinky po trojicích a jedna skupinka byla ve čtyřech. Zahráli si scénku kde vystupovala Cecílie a další členové rodiny. Pokusili se vžít do situace, jak asi na její odchod reagovala rodina. Dalším krokem bylo, že Cecílie se stala vévodovou milenkou – nástup živých obrazů. První živý obraz byl příchod Leonarda k vévodovi a druhý setkání Leonarda s Cecílií. Ve dvojicích měli potom vymyslet, kde se Leonardo s Cecílií mohli spolu setkat. Následovalo vyplňování prostoru, studenti si měli představit, že jsou na středověké tržnici, kde jsou drby na denním pořádku. A při vyplňování prostoru ty drby vyslovovali. Zde přichází chvíle, kdy vstoupí do role učitel. Učitel prochází a studenti vyjadřují svůj postoj, co si o té situaci myslí. Poté se dá doprostřed místnosti židle, na které si studenti představí sedět vévodu. Studenti jsou v roli donašečů a vypráví mu, co všechno vědí a co se kde povídá.

Následně si promyslí, co se vévodovi honí hlavou, má tomu věřit? Má Cecílii vyhodit? Ke konci to rozehrají, určí se tři role Leonardo, Cecílie a vévoda. Zbytek studentů jsou kladné a záporné hlasy, které vévodovi našeptávají jak se má rozhodnout-čeká se na verdikt, který musí vyslovit jednou větou.

Pro urovnání si myšlenek a uvědomění si, co se během této lekce odehrálo se udělala závěrečná reflexe.

Reflexe studentů

Evaluační studentů proběhla v kruhu za pomoci mluvčího kamene. Po vyjádření svých názorů a pocitů dostali dotazníky s pár otázkami, které byly vyhodnoceny a znázorněny na grafech.

1.otázka: Byli jste spokojeni s touto lekcí?

- a) Ano
- b) Ne

2.otázka: Byl lepší ten první program nebo druhý?

- a) První
- b) Druhý

3.otázka: Měnili byste něco na této hodině?

- a) Ano
- b) Ne

4.otázka: Dozvěděli jste se ohledně Leonarda Da Vinci něco nového?

- a) Ano
- b) Ne

5.otázka: Odcházíte domů s pocitem, že tato lekce nebyla ztráta času a že jste se něco naučili ?

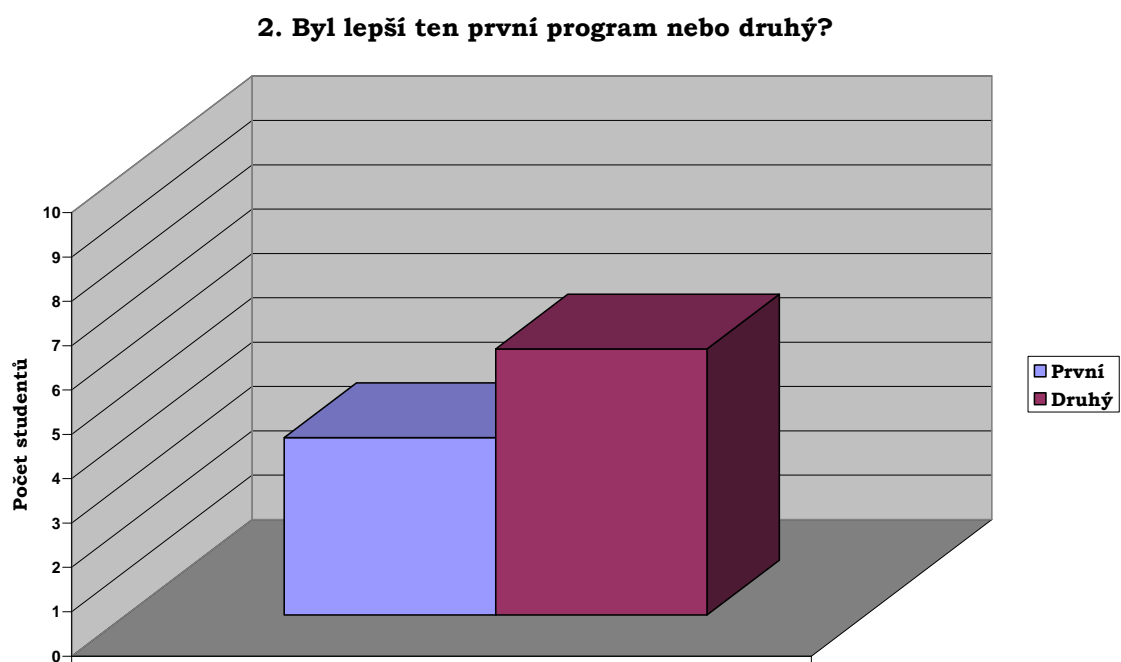
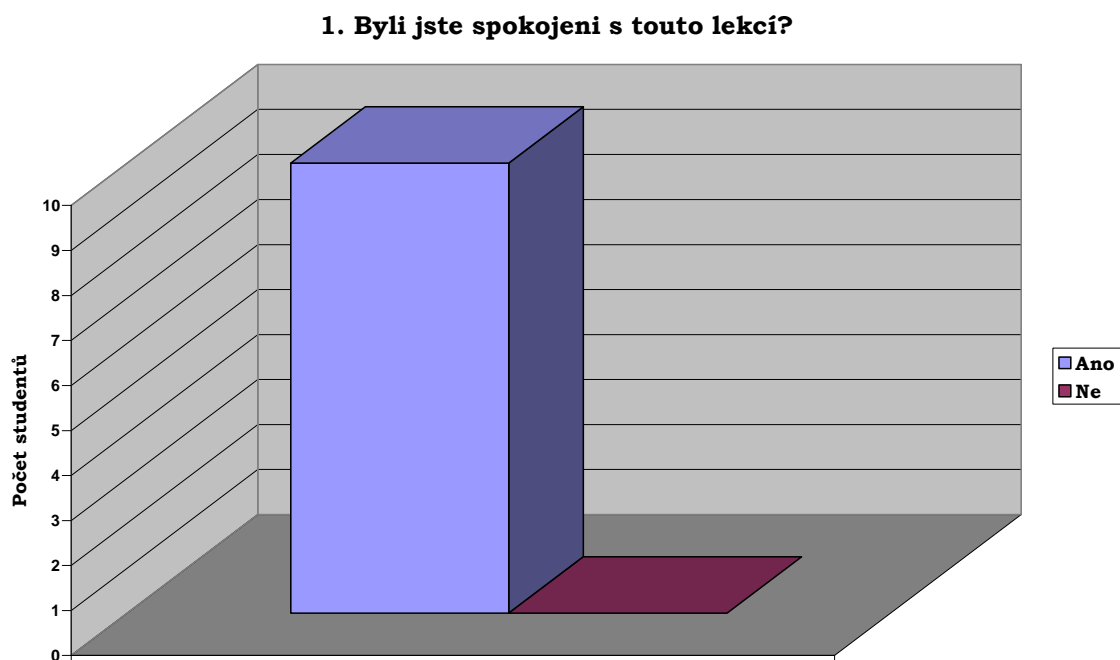
- a) Ano
- b) Ne

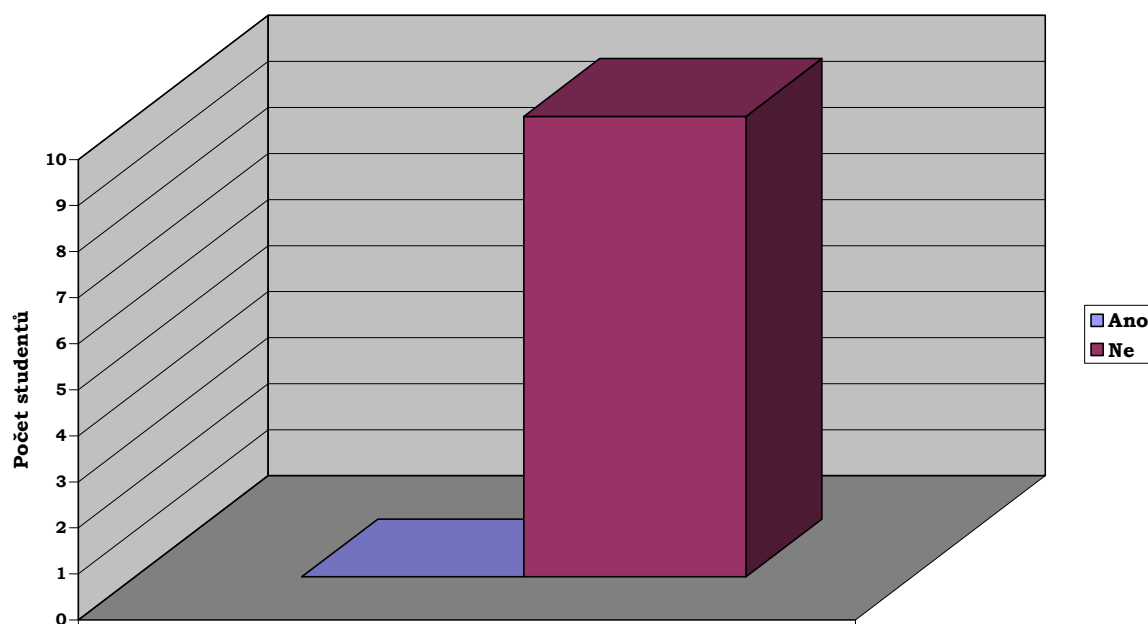
6.otázka: Chtěli byste, aby takto probíhaly všechny hodiny ve škole?

a) Ano

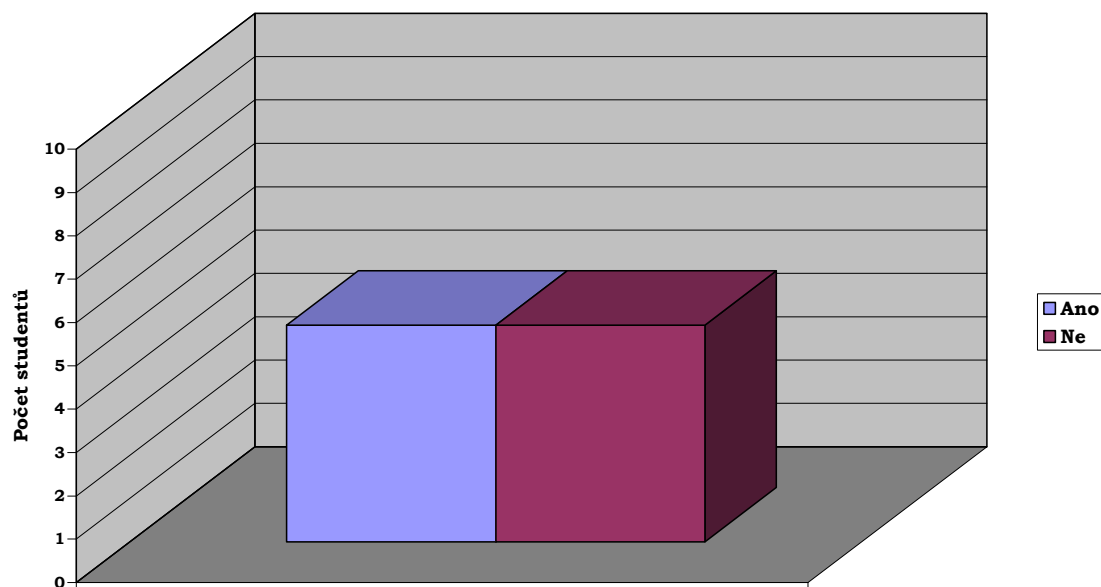
b) Ne

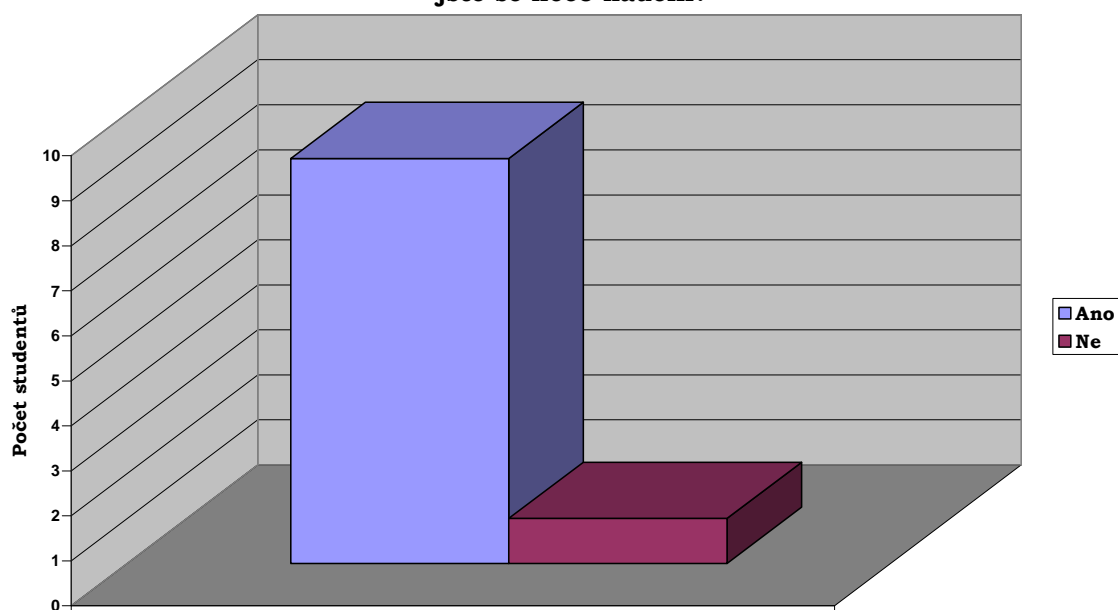
3.otázka: Měnili byste něco na této hodině?

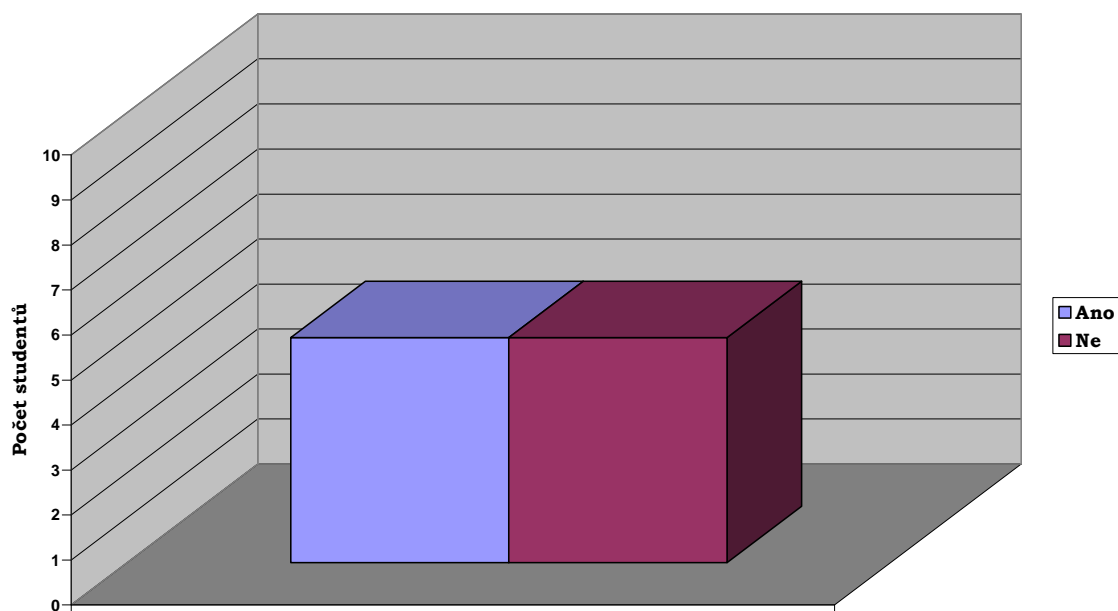
4.otázka: Dozvěděli jste ohledně Leonarda Da Vinci něco nového?

5. Odcházíte domů s pocitem, že tato lekce nebyla ztráta času a že jste se něco naučili?

6. Chtěli byste, aby takto probíhali všechny hodiny ve škole?

Reflexe lektora

Studenti uvítali novinku při reflexi – použití mluvícího kamene. Tentokrát měli prostor pro své vyjádření, aniž by jim někdo skákal do řeči. Dále byli spokojeni i s novou rolí učitele, protože by nechtěli být v té chvíli v kůži Cecílie. I z mého pohledu bylo vidět, že jsou rádi, že v této roli nejsou (studenti slabší povahy by to nemuseli ustát). Také prohlásili, že tento program byl plný emocí a více se v něm mluvilo a neverbálně komunikovalo. Více se dokázali vžít do těch rolí a prožívali to tak, jako by opravdu v té době opravdu byli. Sama jsem vyzorovala, že při této realizaci opravdu pracovali s plným nasazením a nedokázalo je vůbec nic vyrušit a ani rozhodit. Při jedné z reflexí bylo řečeno, že jim třeba byla nepříjemná záporná role, že takoví nejsou a že by byli zrovna z těch co by odpustili.

Podle mého by bylo velikým přínosem, kdyby takovéto hodiny probíhaly i ve školách. Studenti si lépe učivo zapamatují, protože v té době se tedy učí vlastní zkušeností.

Byl zde navržen i jiný typ pro samohodnocení studentů. Byl použit dotazník s otázkami, které na úplném závěru vyplnili.

Navrhované změny

Pro příště by bylo dobré (pokud by byl dostatek času), aby si studenti vyzkoušeli i jinou roli. Ze záporné si vyzkoušeli kladnou apod., aby i sami mohli porovnat k jaké straně by se zrovna přiklonili.

Také, kdyby tam byl někdo, kdo by měl odvalu a věřil, že to zvládne. Mohl by vyzkoušet být Cecílií ve chvíli, když ji každý pomlouvá a haní.

6. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo ověřit, zda dramatická výchova může být dobře zvolenou metodou pro výuku dějin umění na středních uměleckých školách.

Vytvořením programů, jejich realizací a následným vyhodnocením bylo důkazem, že dramatická výchova může být dobře zvolenou metodou pro výuku. Tato metoda se dá využít nejen při výuce dějin umění, ale i v jiných esteticko-výchovných předmětech. Využitím této metody můžeme dosáhnout i toho, že studenti (žáci) se naučí mezi sebou lépe spolupracovat, komunikovat a tím vytváří ve třídě lepší vztahy a prostředí. Bohužel využití dramatické výchovy, jako metody vyučování, má svá úskalí. Prvním úskalím jsou nároky na osobnost pedagoga a jeho dovednosti, druhým problémem je časová organizace.

Spousta studentů dramatickou výchovu považovala pouze jako představení. Zde si ověřili, že se dá využít i v běžných hodinách ve škole.

Z odpovědí studentů vyplývá, že při těchto výukových programech si zvládli dané učivo lépe zapamatovat, že jim byla výuka příjemnější a neodcházel domů s hlavou plnou bezduchých informací.

Tato metoda výuky však nemusí vyhovovat jak studentům, tak učitelům. Někteří z nich raději upřednostní běžnou výuku před výukou pomocí metody dramatické výchovy.

Dalším cílem bakalářské práce bylo, aby se studenti seznámili s postavami období renesance, orientovali se v dané době a získali dovednost poznávat díla a analyzovat je. Tyto cíle byly díky realizování programů a analyzování obrazů splněny.

Studenti si v těchto lekcích procvičovali verbální i neverbální komunikaci. Dále rozvíjeli sociální dovednost pro kooperaci ve skupině, kde také pečují o dobré vztahy. Snažili se o respektování a podporu ostatních.

Práce se studenty na těchto lekcích mě velice obohatila a do budoucna bych se chtěla tímto propojením výtvarné a dramatické výchovy zabývat.

Použité zdroje

WHITE, M. *Leonardo umělec a vědec*. Vyd. 1. Praha: Cesty, 2001. 304 s. ISBN 80-7181-482-2.

PEČÍRKA, J. *Leonardo Da Vinci*. Vyd. 2 . Praha: Odeon, 1975. 77 s.

PEČÍRKA, J., LUKASEY, A. *Život a dílo mistra Leonarda*. Vyd. 1. Praha: Columbus, 2005. 95 s. ISBN 80-7249-213-6.

MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS, 1998. 199 s. ISBN 80-7068-103-9.

MACHKOVÁ, E. *Základy dramatické výchovy*. 2 vyd.. Praha: SPN, 1987. 157 s.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. I., Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

MLEJNEK, J. *Dětská tvořivá hra*. 2.vyd. Praha: IPOS, 2004. 150 s. ISBN 80-7068-163-2

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2.vyd. Praha: Portál, 2004. 390 s. ISBN 80-7178-829-5

SKORUNKOVÁ, R. *Úvod do vývojové psychologie*. 3. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. 69 s. ISBN 978-80-7041-409-3

MORGANOVÁ, N., SAXTONOVÁ, J.: *Vyučování dramatu, Hlava plná nápadů*. Vyd. 1. Praha: Srdružení pro tvořivou dramaturgiu ve spolupráci s IPOS-ARTAMA Praha, 2001. 250s. ISBN 80-901660-2-4

MACHKOVÁ, E.: *Metodika dramatické výchovy- zásobník dramatických her a improvizací*. Vyd. 7. Praha – Ústí nad Orlicí: Artama, 1992. 149 s. ISBN 80-7068-041-5

VALENTA, J.: *Metody a techniky dramatické výchovy*. Vyd. 2. Praha: Agentura STROM, 1998. 279 s. ISBN 80-86106-02-0

ŘÍČAN, P.: *Psychologie, Příručka pro studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2005. 288 s. ISBN 80-7178-923-2.

DRAPELA, V.: *Přehled teorií osobnosti*. Vyd. 4. Praha: Portál, s.r.o., 1997. 175 s. ISBN 80-7178-776-3.

FONTANA, D.: *Psychologie ve školní praxi: Příručka pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, s.r.o., 2003. 384 s. ISBN 80-7178-626-8.

HELUS, Z.: *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.

PIJOAN, J.: *Dějiny umění* 5. vyd. 3. Praha: Odeon, 1989. 320 s. ISBN 80-242-0024-4

<http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-vychovne-dramatiky/dramaticka-vychova-a-ramcove-vzdelavaci-programy/jaroslav-provaznik-podil-dramaticke-vychovy-na-utvareni-a-rozvijeni-klicovych-kompetenci/>

http://suslbc.cz/wp-content/uploads/2011/01/svp_sus.pdf

Seznam příloh

Příloha	Název	Počet stran
Příloha 1.	Rámcový vzdělávací program obor vzdělání 82-41-M / 05 Grafický design	4
Příloha 2.	Období renesance	6
Příloha 3.	Obrázky, známých umělců renesančního období, pro závěrečné opakování	4
Příloha 4.	Dopis Leonarda Da Vinci	2
Příloha 5.	Charakteristika L. Mora	1

Příloha 1

Rámcový vzdělávací program obor vzdělání 82-41-M / 05 Grafický design

Je vymezen národní program vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha, a zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) zavádějí do vzdělávací soustavy nový systém vzdělávacích programů. Kurikulární dokumenty jsou tvořeny na dvou úrovních: státní – v podobě Národního programu vzdělávání a rámcových vzdělávacích programů (dále RVP) a školní – v podobě školních vzdělávacích programů (ŠVP), podle kterých se uskutečňuje vzdělávání v konkrétní škole.

RVP pro střední odborné vzdělávání

RVP pro střední odborné vzdělávání jsou státem vydané pedagogické (kurikulární) dokumenty, které vymezují závazné požadavky na vzdělávání v jednotlivých stupních a oborech vzdělání, tzn. zejména výsledky vzdělávání, kterých má žák v závěru studia dosáhnout, obsah vzdělávání, základní podmínky realizace vzdělávání a pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů.

Jsou závaznými dokumenty pro všechny školy poskytující střední odborné vzdělávání.

O co RVP usiluje?

RVP usiluje o vytvoření pluralitního vzdělávacího prostředí a podporu pedagogické samostatnosti škol, a proto vymezují pouze požadované výstupy (výsledky vzdělávání) a nezbytné prostředky pro jejich dosažení, zatímco způsob realizace vymezených požadavků ponechávají na školách; Lepší uplatnění absolventů středního odborného vzdělávání na trhu práce.

RVP jsou zpracovány pro obory vzdělání zařazené v nové soustavě oborů vzdělání. Pro každý obor vzdělání existuje jeden RVP. My jsme zvolili RVP 82-41-M/05 Grafický design.

RVP stanovuje cíle středního odborného vzdělávání, vymezuje záměry výuky a její výstupy, výsledky. Dále hovoří o kompetencích absolventa, které jsou rozděleny na kompetence klíčové a odborné. **Klíčové kompetence** definuje jako soubor požadavků na vzdělání, zahrnující vědomosti, dovednosti, postoje a hodnoty, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a pracovní uplatnění. **Odborné kompetence** se vztahují k výkonu pracovních činností a vyjadřují profesní profil absolventa oboru vzdělání, jeho způsobilosti pro výkon povolání. Odvíjejí se od kvalifikačních požadavků na výkon konkrétního povolání a charakterizují způsobilost absolventa k pracovní činnosti.

Klíčové kompetence a jejich dělení:

- a) Kompetence k učení
- b) Kompetence k řešení problémů
- c) Komunikativní kompetence
- d) Personální a sociální kompetence
- e) Občanské kompetence a kulturní povědomí
- f) Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám
- g) Matematické kompetence
- h) Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

Odborné kompetence a jejich dělení:

- a) Ovládat základy výtvarné užité tvorby
- b) Realizovat v požadované kvalitě finální produkt v daném zaměření oboru podle výtvarných návrhů
- c) Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci
- d) Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb
- e) Jednat ekonomicky v souladu se strategií udržitelného rozvoje

Dosažený stupeň vzdělání

- Úplné střední vzdělání s maturitní zkouškou,
- vzdělání tříleté s výučním listem,
- dvouleté střední vzdělání.

Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání

Kurikulární rámce vymezují závazný obsah všeobecného a odborného vzdělávání a požadované výsledky vzdělávání.

Kurikulární rámce rozpracuje škola ve školním vzdělávacím programu do vyučovacích předmětů, popř. dalších vzdělávacích aktivit a činností, a to s ohledem na požadavky možnosti trhu práce i studijní předpoklady a zájem žáků.

Přehled vzdělávacích oblastí:

- Jazykové vzdělávání a komunikace
- Společenskovědní vzdělávání
- Přírodovědné vzdělávání
- Matematické vzdělávání
- **Estetické vzdělávání**

- Vzdělávání pro zdraví
- Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích
- Ekonomické vzdělávání
- Odborné vzdělávání

<http://zpd.nuov.cz/RVP/ML/RVP%208241M05%20Graficky%20design.pdf..>

Příloha 2

Období renesance

Období renesance je umělecký sloh, který čerpá z antického Říma a Řecka, který soustřeďuje zájem na člověka jako jedince a prosazuje rozvoj přírodních věd.

Renesance 14.-17. stol.

Jinak řečeno znovuzrození. Zrodila se v Itálii (často je vykládána jako krásná a vznešená doba). Je to období znovuzrození Antiky – obrození antického umění ideálu krásy. Antiku a Itálii sjednocuje antropocentrismus – středem zájmu je člověk. Renesance vznikla v nestabilní politické situaci (nejprve městské státy, po jejich sjednocení teprve stát Itálie).

V této době byla objevena Amerika - K.Kolumbus (vědomí existence jiných světů, začátek novověku. Obyvatelé se přesouvali do ekonomických center.. , nové objevy: heliocentrismus).

Společnost se nezměnila, stále věří (jen nejde o hlavní motiv), jde o individuální víru v Boha. Vědomí božského řádu – *člověk je součástí a ne středem světa*. Rozvíjela se individualita jedince – člověk se svobodně rozhoduje, má své míry, hodnoty a z toho vyplývá i odpovědnost člověka za své činy.

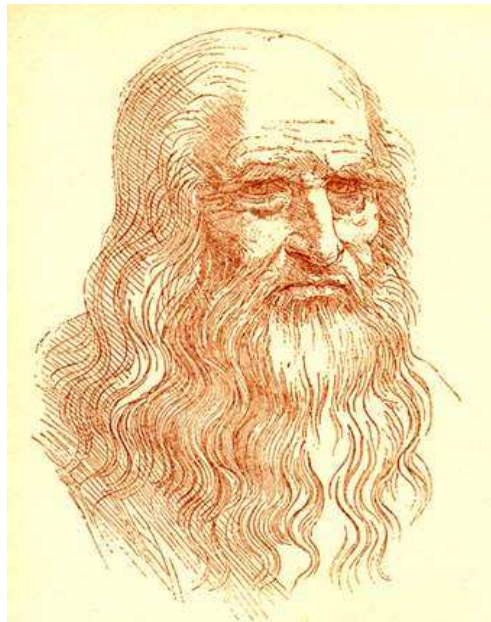
Je větší zájem o realismus- inspirováno rozvojem věd, studium anatomie, matematiky, objevuje se perspektiva, vše se propočítává.

Absence sjednocujícího programu, motivu. Chybí společné zaměření (třeba jako v Baroku víra v Boha).

Renesanci vystihuje hlavně užívání si života ve všech rovinách a silný individualismus. Renesance je svět bank, investování, obchodu. Svět egoismu, sobectví a neskutečné individuality.

Renesance v Itálii se dělí do tří období – I. Quattrocento 1420 – 1500, II. Cinquecento 1500 – 1540, III. Seicento 1540 – 1580

Leonardo da Vinci

Zdroj: http://ivt-vyuka.ic.cz/images/osobnosti/leonardo_da_vinci.jpg

„Pravda a lež se od sebe liší jako světlo od tmy. Pravda je tak skvělá, že i když se týká prostých a neušlechtilých věcí, mnohokrát předčí lži o věcech velkolepých a vznešených, protože pravda je pokrmem charakteru ušlechtilých, nikoli slabých.“

(Výběr z textů Leonarda da Vinci- aforizmy,kniha život a dílo mistra Leonarda str.63)

V roce 1492 byla objevena Amerika Kolumbusem o pár let později byla objevena i východní Indie.

Leonardo da Vinci se narodil 15.dubna 1452 ve vesnici Anchianu, poblíž města Vinci. Jeho otec Ser Pier byl právník a jeho matka Caterina venkovské děvče.

Roku 1469 se se svým otcem odstěhoval do Florencie, kde Leonardo začal pracovat v dílně Andey di Cione, jinak známého pod jménem

Verriocchi a to přibližně od roku 1435 do roku 1488. Šest let byl u něj jako učeň a později jako pomocník. Pomocníkem se stal po té, co dostal od mistra dostatečný výcvik a tito pomocníci samostatně vytvářeli díla, která jim mistr buď načrtl a nebo jim dával pokyny. Leonardo v jeho dvaceti letech roku 1472, se dostal po zaplacení příslušných poplatků do cechu svatého Lukáše a stal se oficiálně kvalifikovaným malířem, schopným vést svou dílnu. On však ještě po dobu čtyř let zůstal u svého učitele.

Přibližně v roce 1476 se dostal do křížku se zákonem – byl obviněn z toho, že se účastnil homosexuálního styku se sedmnáctiletým modelem Jacobem Saltarellim. Byl prohlášen za nevinného po té co se obrátil na představitele florentských cechů a požádal je o pomoc.

Roku 1478 dostal Leonardo objednávku na *oltářní obraz pro kapli San Bernardo v paláci Vecchio*. I když mu bylo zaplaceno z neznámých důvodů obraz nedokončil.

O tři roky později v roce 1481 dostal Leonardo další nabídku – měl namalovat *Klanění tří králů* pro klášter San Donato ve Scopetu blízko Florencie. A i když podepsal smlouvu o tom, že toto dílo dokončí opět ho nedodělal a odešel opustil Florencii.

K výzdobě Vatikánu ke které bylo pozváno spousty umělců Leonardo pozván nebyl.

Ve svých třiceti letech se Leonardo přesídlil do Milána, kde byl poslán k milánskému vévodovi Il Morovi, aby mu daroval lyru ve tvaru koňské hlavy. Zde na tento nástroj zahrál a poté se mu dostalo velkého uznání.

1495 byl Leonardo pověřen Il Morem aby namaloval obraz *Poslední večeře*. K této malbě je spojován i příběh: Žena Lodovika Sfozy Beatrice d'Este byla těhotná a nový rok vítala pitím a zpěvem však druhý den potratila a následně zemřela. Miláňané spojovali její smrt s tímto obrazem.

Roku 1502 pracoval jako architekt a inženýr pro Cesara Borgiu – vypracoval pro něj mapu některých částí Toskánska a Romagni. 1503 opět v cechu svatého Lukáše.

Leonardo byl přizván k malbě fresky do zasedací síně Palazza Signoria a rozhodl se zpracovat *Bitvu u Anghiari*. Malba nebyla nikdy dokončena.

1513 se Leonardo vydal do Říma kde se usídlil v Belvederu. V tuto dobu v Římě pobývali i Donato Bramante, Michelangelo a Raffael. Leonardo v tomto období dostal zvláštní povolení pro provádění pitvy a anatomických studií. Po nějaké chvíli mu byly zakázány.

V jeho 65 letech už kvůli zdraví nemohl malovat, tak místo toho připravoval slavnosti, navrhoval systémy kanálů apod. Pro jednu oslavu vymyslel Leonardo mechanického lva, kterého když udeřili do hrudi otevřel tlamu ve které se objevila lilie- francouzský znak.

Leonardo zemřel 2.května 1519 v Cloux. Byl pochován v klášteře San Florentine v Amboise. Ale nakonec byly jeho pozůstatky údajně rozprášeny během náboženských válek. Říká se, že umřel v náruči krále Františka I.

„Nato vešel král, který ho často navštěvoval. Tu se Leonardo z úcty k němu posadil na lůžku, vyličil mu potíže své nemoci a připomněl, co se nahřešil proti Bohu a lidem na světě tím, že v umění nepracoval, jak se slušelo. V tom ho přepadla křeč ohlašující smrt. Král se zvedl a podepřel mu hlavu, aby mu prokázal laskavost a pomohl ulevit v nemoci. A protože Leonardův božský duch pochopil, že se mu už větší pocty dostat nemůže, dokonal v náruči krále“. (Michael White, str. 226 – Vasari, op.cit.,II. Díl, str 25).

Dáma s hranostajem

Zdroj: <http://www.cojeco.cz/attach/ilustrations/39d32a5f56f49.jpg>

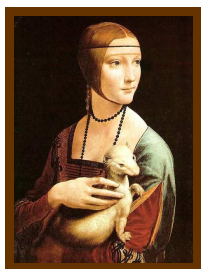
Tento obraz vznikl přibližně roku 1488-1490 a nyní je vystaven v Polsku v Krakovském muzeu. Dodnes se však vedou spory o tom, zda opravdu tento obraz namaloval Leonardo da Vinci. Pokud ano, byl by to jeden ze čtyř až pěti obrazů, které se dochovaly s ženským portrétem (jiné- Mona Lisa,...). Tento obraz putoval z místa na místo v roce 1798 ho koupil pro svou matku Izabelu Adam Jerzy Czartoryski, poté v letech 1830- 1876 byl v Paříži v hotelu Lambert z důvodů nepokojů v Polsku. Později se opět vrátil do Polska a pak byl umístěn v Německu. Nacisté ho zabavili a byl i před nimi ukryt ve sklepení hradu Wawel. Stejnak byl objeven a porušen, po válce byl restaurován a odvezen do Berlína. Generální guvernér Polska Hans Frank požádal o navrácení obrazu do Krakova a bylo mu vyhověno. Objevil se později i v Bavorsku a roku 1946 byl opět v Krakově.

Během doby, kdy obraz putoval, byl samozřejmě hodně poškozen, ale i restaurován. Po větší analýze bylo zjištěno, že obraz byl i přemalován. Dáma s hranostajem měla původně na hlavě závoj, který se po úpravě změnil na její vlasy. Byly změněny i její dva spodní prsty a za ní byly dveře a nebo okna. Co vůbec hranostaj znamená? Má to spoustu významů. Jeden z nich je, že to zvíře které drží v ruce je hranostaj, ale podle zoologů to je pouze albinistická fretka. Druhý z názorů je, že to zvíře které drží v době renesance znamenalo symbol cudnosti a čistoty. Další z názorů je, že bílý kožíšek hranostaje se používal na límce královských plášťů a držení hranostaje v náruči by znamenalo jistou spřízněnost s vládcem. A dáváte si otázku kdo byla ta dáma? Tato dáma byla Cecilia Gallerani, milenka vévody Lodovica Sforzy. Tato žena byla velice inteligentní, vzdělaná a nadaná.

Příloha 3

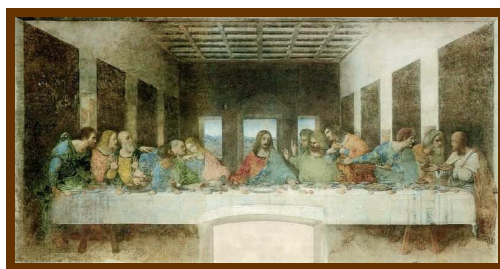
Obrázky, známých umělců renesančního období, pro závěrečné opakování

Leonardo Da Vinci

Dáma s hranostajem

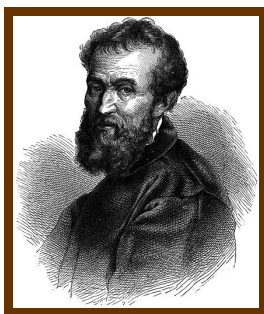
(1488-1490)

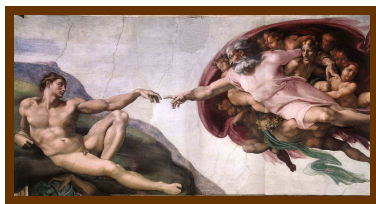

Poslední večeře

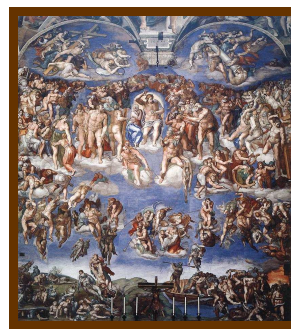
(1495–1498)

Michelangelo Buonarroti

Stvoření světa
(1508-1512)

Poslední soud
(1536-1541)

Raffael Santi

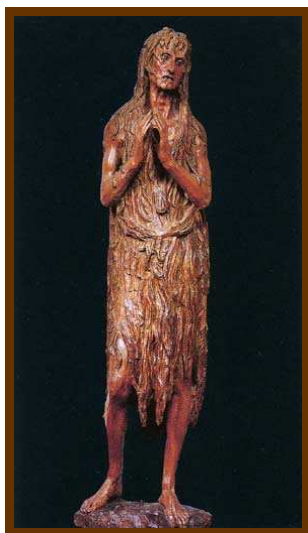
Sixtinská madona
(1514)

Athénská škola
(1508 – 1511)

Donatello

Máří Magdaléna
(1455)

Tizian

Sv. Jiří
(1415)

Perugino

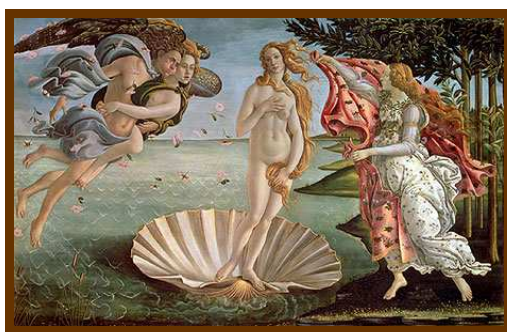

Peníz daně
(1515)

Kristus předává Petrovi klíče
(1481)

Sandro Botticelli

Zrození Venuše

(kolem roku 1478 nebo 1483–1486)

Příloha 4

Dopis Leonarda Da Vinci

ždramím tě, drahý příteli,

můj život byl plný dobrodružství a nepřetržitých
náhod. Rád bych ti o sobě řekl něco více.

Vím, že mě znať jsi zkusil...

Ja, Leonardo da Vinci, jsem se narodil 15. dubna
roku Páně 1452 v malé vesnici Vinci, nedaleko
Firence. Byl jsem nevdaným synem notáře
a výtvarníka. Předtím mne adoptoval matčin nový
manžel, jenž mi zajistil dědičství. Do věku jsem
dostal každý dar od Boha, všestranný umělecký
talent. Skrze jsem se vyvíjel v takových oborech
jako malířství, sochařství, stavitelství či hudba a
ovládám jsem se rovněž jako vynálezce. Tati jsem
mnoho cizoval a výborně jsem rozuměl fyzice.
Svět si mě bude navždy pamatovat díky mým
obrazům. Poslední věcí, kterou se skládkou nebo
nejpráhnejšímu oboru věd dot, mám žít.
Soyu současně s generací budoucích jsem
otvřel možnosti anatomie, množství nártků a
stic, ale také ~~pro~~ díky mnoha pitrům, jež jsem
provedl. Dotýkal jsem vynálezem v mé době
vstupu lidstva přechůty, mrti mimi byly různé
letací stroje, pracomí nástroje, či bojové stroje,
na kminu stojí rogal, kane, ponoreu či skafandr.
Bohužel jsem v mnoha ohledech přečetl ~~můj~~ troji
dobu, ~~to~~ a sítal jsem se s nepochopením a

odumřnutím. Naštěstí m vřel našli i řecí, kteří mne
obklíčili, umávali a následovali. Š mch pte
přeli i m řecí, podleť třeba na Bolaffia
či Uggionio. Umoho k mých děl a uměním se
během času nenávratně strátilo v propadlosti
dělím, jež je, jak sám jistě dobře víš, berodine!
nepočet dalších jsem k mým rásnutem
mohl dokončit. Přesto vřel m bylo dopřáno
repat se do historie jako vyřezaný talent
něch dob.

Nyní, mý dratý příteli, se musíme je rozloučit.
Podnikám svou poslední cestu, a sice do Francie,
do města Cloux. Vybral jsem si tuto krásnou
země na místo svého skoně, jak přjde
2. května léta Pa'no 1519.

Pamatuj na mě a buď tu stále...

Truj Leonardo

Příloha 5

Charakteristika L. Mora

